

**ДВИЖЕЊЕ НА АКУТНИТЕ ЗАРАЗНИ
ЗАБОЛУВАЊА
РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА
2023 ГОДИНА**

ОДДЕЛ ЗА ЕПИДЕМИОЛОГИЈА НА ЗАРАЗНИ ЗАБОЛУВАЊА
ИНСТИТУТ ЗА ЈАВНО ЗДРАВЈЕ НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Скопје, април 2024 година

СОДРЖИНА

ВОВЕД.....	4
1. ГРУПИ НА ЗАРАЗНИ ЗАБОЛУВАЊА	7
2. МОРТАЛИТЕТ ОД АКУТНИ ЗАРАЗНИ ЗАБОЛУВАЊА	8
3. ЕПИДЕМИИ НА АКУТНИ ЗАРАЗНИ ЗАБОЛУВАЊА.....	8
4. КАПКОВИ АКУТНИ ЗАРАЗНИ ЗАБОЛУВАЊА	10
4.1. ЗАБОЛУВАЊА ПРОТИВ КОИ СЕ СПРОВЕДУВА ЗАДОЛЖИТЕЛНА ИМУНИЗАЦИЈА	11
4.1.1. Дифтерија.....	12
4.1.2. Инфекции со хемофилус инфлуенца тип Б (ХиБ)	12
4.1.3. Мали сипаници.....	12
4.1.4. Заразни заушки	12
4.1.5. Рубеола.....	12
4.1.6. Голема кашлица	13
4.2. ОСТАНАТИ КАПКОВИ ЗАРАЗНИ ЗАБОЛУВАЊА	13
4.2.1. Овчи сипаници.....	13
4.2.2. Скарлатина	14
4.2.3. Епидемиски менингитис (менингококна болест).....	14
4.2.4. Инфективна моноклеоза	14
4.2.5. Легионелоза (легионерска болест)	14
4.2.6. Пневмококни инфекции	14
5. ЦРЕВНИ АКУТНИ ЗАРАЗНИ ЗАБОЛУВАЊА.....	15
5.1. ЕНТЕРОКОЛИТИС	16
5.2. БАКТЕРИСКИ АЛИМЕНТАРНИ ИНФЕКЦИИ И ИНТОКСИКАЦИИ (АТИ).....	17
5.3. ВИРУСЕН ХЕПАТИТ ТИП А	18
5.4. САЛМОНЕЛОЗИ	18
5.5. ШИГЕЛОЗА	18
5.6. ИНФЕКЦИИ СО <i>ESCHERICHIA COLI</i>	19
5.7. ТИФУСИ И ПАРАТИФУСИ	19
5.8. ЦАРДИЈАЗА	19
5.9. ЛИСТЕРИОЗА	19
5.10. КАМПИЛОБАКТЕРИОЗА.....	19
6. ЗООНОЗИ	20
6.1. БРУЦЕЛОЗА	21
6.2. ЕХИНОКОКОЗА	21
6.3. ЛАЈШМАНИОЗА	21
6.4. КЈУ-ТРЕСКА	22
6.5. АНТРАКС.....	22
6.6. ТЕТАНУС	22
6.7. ЛАЈМ БОРЕЛИОЗА (ЛАЈМСКА БОЛЕСТ)	23
6.8. ТУЛАРЕМИЈА	23
6.9. ОСТАНАТИ ЗООНОЗИ	23
7. СЕКСУАЛНО И КРВНО ПРЕНОСЛИВИ ИНФЕКЦИИ	24
7.1. ГОНОРЕЈА	24
7.2. СИФИЛИС	24
7.3. ХЛАМИДИЈАЗА	25
7.4. ХИВ/СИДА	25
7.5. ВИРУСЕН ХЕПАТИТ ТИП Б	25
7.6. ВИРУСЕН ХЕПАТИТ ТИП Ц.....	26

8.	ОСТАНАТИ ЗАРАЗНИ ЗАБОЛУВАЊА	27
8.1.	<i>СКАБИЕС</i>	27
8.2.	<i>ВИРУСЕН ЕНЦЕФАЛИТИС</i>	28
8.3.	<i>БАКТЕРИСКИ МЕНИНГИТИСИ</i>	29
8.4.	<i>МАЛАРИЈА</i>	29
8.5.	<i>ТОКСОПЛАЗМОЗА</i>	29
8.6.	<i>НЕОПРЕДЕЛЕН ВИРУСЕН ХЕПАТИТ</i>	29
8.7.	<i>ХЕМОРАГИЧНИ ТРЕСКИ</i>	30
9.	ЗАБОЛУВАЊА/СОСТОЈБИ КОИ НЕ СЕ ПРИКАЖАНИ ВО ВКУПНИОТ БРОЈ НА ПРИЈАВЕНИ АКУТНИ ЗАРАЗНИ ЗАБОЛУВАЊА ВО ИЗВЕШТАЈОТ	31
9.1.	<i>ГРИП / ИЛИ (ЗАБОЛУВАЊА СЛИЧНИ НА ГРИП)</i>	31
9.2.	<i>КОВИД-19</i>	32
9.3.	<i>АКУТНА ФЛАКЦИДНА ПАРАЛИЗА (АФП)</i>	33
	КОНСТАТАЦИИ И ПРЕДЛОГ МЕРКИ	34
	ПРИЛОГ	36

КОРИСТЕНИ КРАТЕНКИ

АФП	–	Акутна флакцидна парализа
ИЈЗ	–	Институт за јавно здравје
ИЛИ	–	Заболувања слични на грип
Лт	–	Стапка на смртност/леталитет
Мб	–	Стапка на заболување/морбидитет
МЗ	–	Министерство за Здравство
МРП	–	Морбили-Рубеола-Паротит
Мт	–	Стапка на умирање/морталитет
ПЕ	–	Подрачна единица
РСМ	–	Република Северна Македонија
СИДА	–	Синдром на стекната имунодефициенција
СПИ	–	Сексуално преносливи инфекции
СКПИ	–	Сексуално и крвно преносливи инфекции
Хиб	–	Хемофилус инфлуенца тип Б
ХИВ	–	Хуман имунодефициентен вирус
ЦЈЗ	–	Центар за јавно здравје
I	–	Инциденца

ВОВЕД

Во Извештајот е даден преглед на регистрираните акутни заразни заболувања во 2023 година, а кои подлежат на задолжително пријавување согласно важечката законска и подзаконска регулатива:

- **Закон за заштита на населението од заразни болести**
Службен Весник на Република Македонија, број 66/2004 година
- **Закон за изменување и дополнување на законот за заштита на населението од заразни болести**
Службен Весник на РМ, број 139/2008 година
- **Закон за изменување и дополнување на законот за заштита на населението од заразни болести**
Службен весник на РМ, број 99/2009 година
- **Закон за изменување и дополнување на законот за заштита на населението од заразни болести**
Службен весник на РМ, број 146/2014 година
- **Закон за изменување и дополнување на законот за заштита на населението од заразни болести**
Службен весник на РМ, број 150/2015 година
- **Закон за изменување и дополнување на законот за заштита на населението од заразни болести**
Службен весник на РМ, број 37/2016 година
- **Закон за изменување и дополнување на законот за заштита на населението од заразни болести**
Службен весник на РСМ, број 257/2020 година
- **Правилник за начинот на пријавување и формата и содржината на обрасците за пријавување на заразните болести и микробиолошки докажаните причинители**
Службен весник на РМ, број 46/2009 година.

Врз основа на секојдневната обработка на добиените податоци, информации, извештаи и теренски увиди во текот на годината, за тековната епидемиолошка состојба и преземените превентивни и против епидемски мерки, редовно беа информирани Министерството за здравство на Република Северна Македонија и другите релевантни тела и институции.

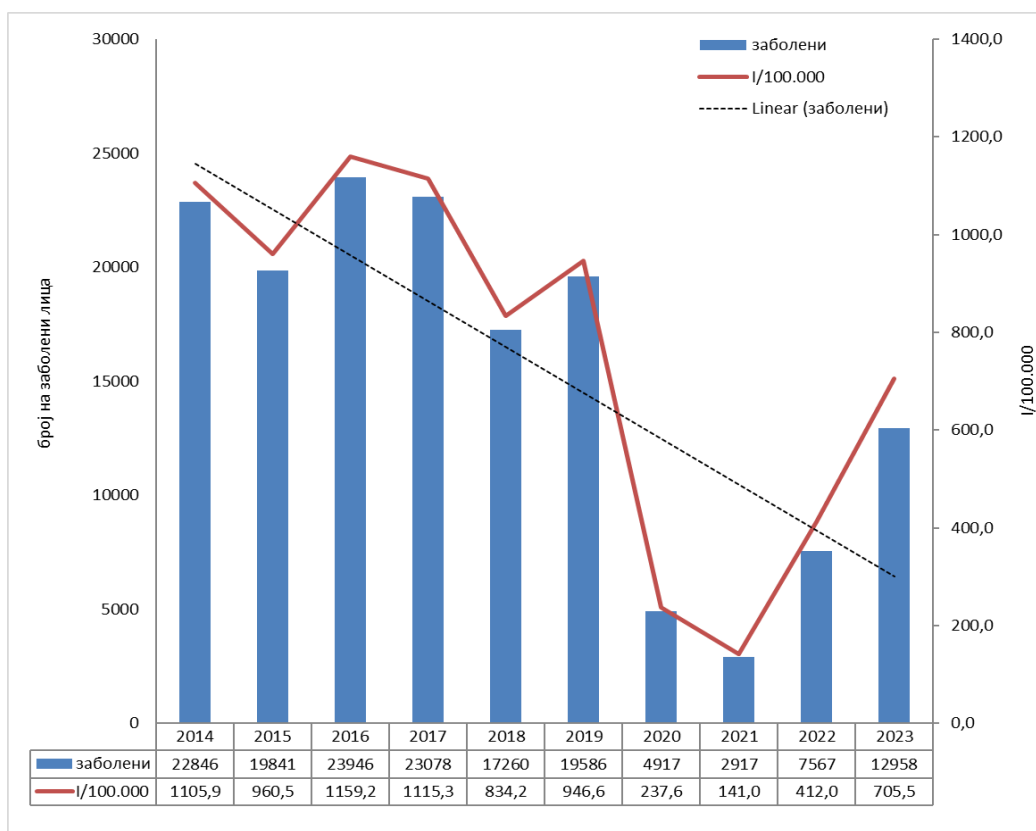
РЕЗИМЕ

Во текот на 2023 година, пријавени се вкупно **12.958 заболени** од акутни заразни заболувања¹ (Табела 1, 2 и 3 во Прилог), со вкупен **морбидитет 705,5/100.000 жители**.

Бројот на регистрирани случаи на акутни заразни заболувања во 2023 е зголемен за 71,2% во однос на 2022 година кога беа регистрирани 7.567 случаи (I=412,0/100.000).

Во десетгодишниот период од 2014-2023 година, најголем број на заболени (n=23.946, I=1.159,2/100.000) се регистрирани во 2017 година, додека најмал број (n=2.917, I=141,0/100.000) во 2021 година. Трендот покажува тенденција на намалување на бројот на заболени што најверојатно се должи на КОВИД-19 пандемијата (2020-2022 година) и нејзиниот импакт врз пријавувањето на заразните заболувања (Графикон 1).

Графикон 1. Акутни заразни заболувања во Р.С. Македонија, регистриран број, инциденца на 100.000 жители и тренд (2014-2023)

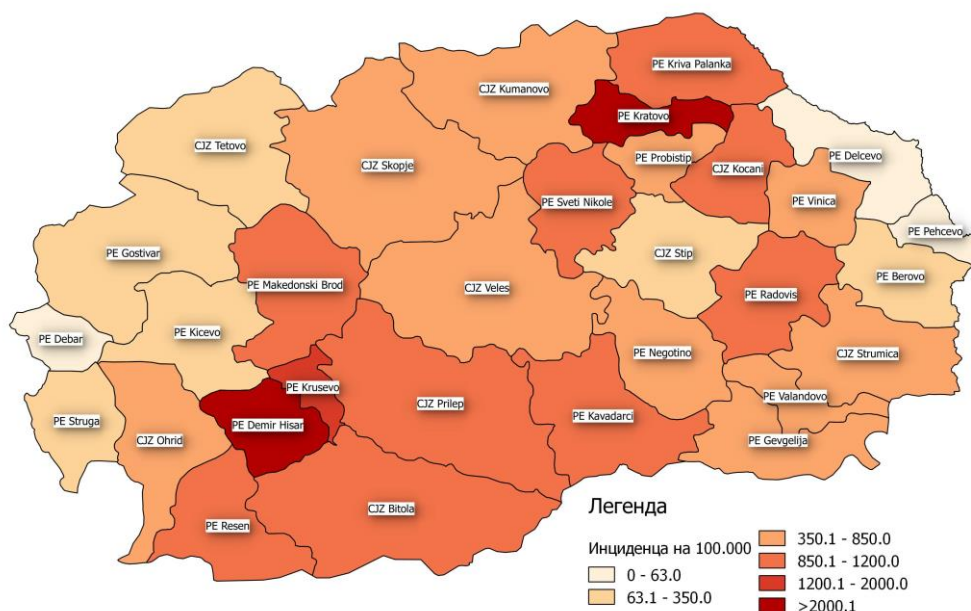

Како и во претходната година, најголем број од акутни заразни заболувања во 2023 година отпаѓаат на овчите сипаници (n=8.217) и ентероколитите (n=3.220) кои заедно чинат 88,3% од вкупниот број на регистрирани заболувања во 2023 година.

Од вкупниот број извештајни единици (31), најголем број на заболени се пријавени на територијата на Центарот за јавно здравје – Скопје (n=5.139; 39,7%), додека највисока инциденца од 3.416,0 на 100.000 жители регистрирана е на територијата на ПЕ Демир Хисар (n=248) и 2.889,3/100.000 на територијата која ја покрива ПЕ Кратово (n=218) (Картограм 1).

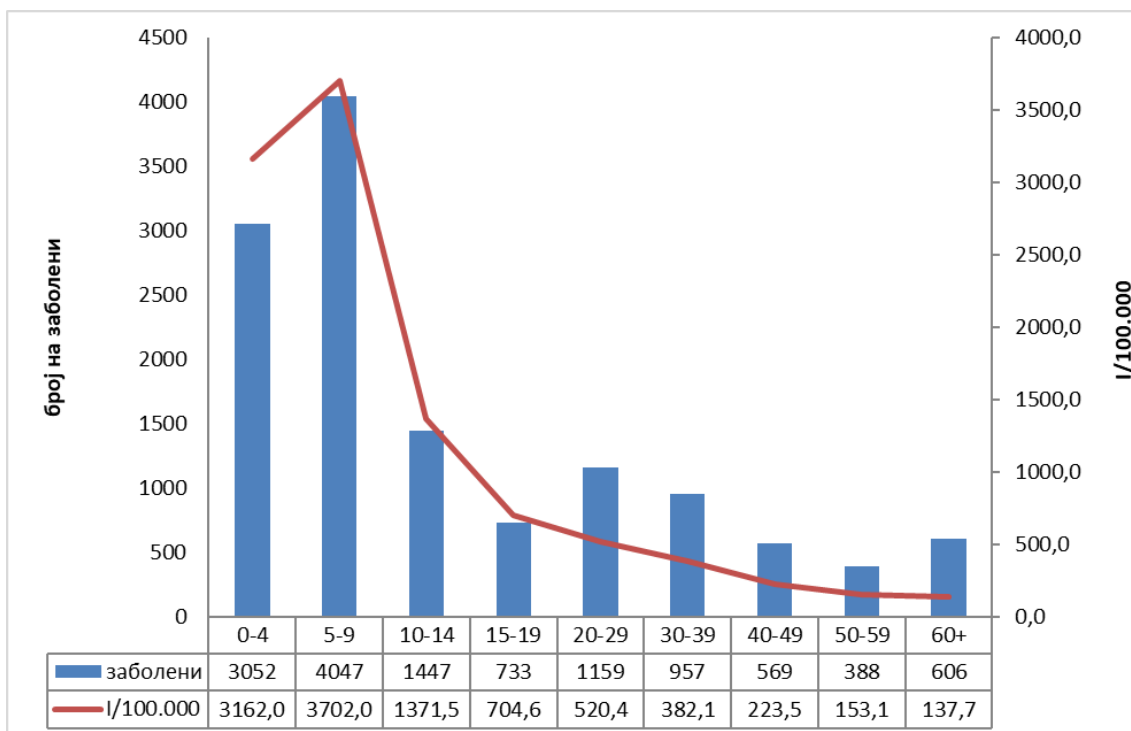
¹ без КОВИД-19, грип, туберкулоза, ХИВ/СИДА, хронични хепатити, носителство на причинители на заразни болести и АФП случаи

Картограм 1. Географска дистрибуција на заболени од акутни заразни заболувања во 2023 година, инциденца на 100.000 жители

Во однос на дистрибуцијата по возраст, најголем број заболени од акутни заразни болести ($n=4.047$) и највисока инциденца ($3.702,0/100.000$) се регистрирани кај децата на возраст од 5-9 години. Најмал број заболени ($n=388$) се регистрира кај лицата од возрасната група 50-59 години, додека најниска инциденца ($137,7/100.000$) кај лицата на возраст над 60 години (Графикон 2).

Графикон 2. Возрасна дистрибуција по број и инциденца на 100.000 жители на заболени од акутни заразни заболувања, Р.С. Македонија, 2023 година

Не постои значајна разлика во дистрибуцијата на заразни заболувања по пол во 2023 година – 50,7% се од машки пол, со инциденца од $721,1/100.000$ жители, а 49,3% се од женски пол, каде инциденцата изнесува $690,1/100.000$.

1. ГРУПИ НА ЗАРАЗНИ ЗАБОЛУВАЊА

Во 2023 година, најголем процент - 66,6% и најголем број - 8.660 случаи, од сите пријавени случаи на заразни болести се регистрирани во групата на капкови заразни заболувања, со инциденца од 471,5 на 100.000 жители.

На второ место по број на заболени се цревни заразни заболувања кои во вкупниот број на случаи учествуваат со 28,6%, а пријавени се 3.721 случаи и инциденца од 202,6/100.000.

Сексуално преносливите и крвно преносливите инфекции се регистрираат со вкупно 209 случаи или 1,6% од вкупниот број на заразни заболувања ($I=11,4/100.000$). Бројот на новорегистрирани случаи на ХИВ/СИДА вброени во оваа група во текот на 2023 година изнесува $n=50$.

Зоонозите се регистрираат со 19 заболени или 0,1% и инциденца од 1,0/100.000.

Останатите заболувања во 2023 година се регистрираат со 394 случаи (3,0%) и инциденца од 21,5/100.000.

Деталните прикази на бројот на заболени/умрени лица од акутни заразни заболувања регистрирани во 2023 година се дадени во Прилог на извештајот, во Табела 1, 2 и 3, и тоа:

- По Центри за јавно здравје/нивни подрачни единици (каде се регистрирани) и за цела Република, како и по исход на заболувањето - во Табела 1;
- По возрастни групи, пол и исход на заболувањето за целата Република - Табела 2;
- По месец на јавувањето и исход на болеста за целата Република - Табела 3.

ДЕСЕТ НАЈЧЕСТИ АКУТНИ ЗАРАЗНИ ЗАБОЛУВАЊА

Во 2023 година, десетте најчесто пријавувани акутни заразни заболувања се регистрираат со 12.804 случаи и чинат 98,8% од вкупно регистрираните заразни заболувања².

Инциденцата на вкупниот број на десетте најчести заболувања регистрирани во 2023 година изнесува 697,1 на 100.000 жители (Табела 1).

Табела 1. Десет најчести акутни заразни заболувања, Р.С. Македонија, 2023 година

Заболување	Број на заболени	I/100.000
Овчи сипаници	8.217	447,4
Ентероколитиси	3.220	175,3
Шуга	337	18,3
Салмонелози	294	16,0
Скарлатина	243	13,2
АТИ	181	9,9
Инфективна мононуклеоза	170	9,3
Сифилис	60	3,3
Вирусен хепатитис Б	56	3,0
Инфекции со Хламидија	26	1,4
Овчи сипаници	8217	447,4
ВКУПНО	12.804	697,1

² без КОВИД-19, грип, туберкулоза, ХИВ/СИДА, хронични хепатити, носителство на причинители на заразни болести и АФП

2. МОРТАЛИТЕТ ОД АКУТНИ ЗАРАЗНИ ЗАБОЛУВАЊА

Во текот на 2023 година, регистрирани се 9 смртни случаи асоцирани со акутно заразно заболување³ - 4 починати лица со бактериски менингит, 2 починати лица со вирусен хепатит Б и по едно лице со листериоза, хеморагична треска со бубрежен синдром и Кого-Кримска хеморагична треска.

Регистрираниот морталитет од акутни заразни заболувања во 2023 година изнесува $Mt=0,49$ на 100.000 жители, се регистрира зголемување во споредба со претходната година кога бил $Mt=0,38$, како и во споредба со просекот (0,39) за последните десет години (2014-2023). (Табела 2)

Табела 2. Морталитет од акутни заразни заболувања на 100.000 жители во Р.С. Македонија, период 2014-2023 година

Година	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Mt/ 100.000	0,54	0,53	0,39	0,48	0,34	0,39	0,82	0,05	0,38	0,49

3. ЕПИДЕМИИ НА АКУТНИ ЗАРАЗНИ ЗАБОЛУВАЊА

Во тек на 2023 пријавени се 11 епидемии на заболувања. Регистрирани се вкупно 178 заболени лица, а хоспитализирани или задржани на лекување во дневна болница биле 16 лица.

Епидемии во групата на цревни заразни заболувања

Во тек на 2023 пријавени се 9 епидемии на заболувања кои се пренесуваат преку храна или вода – пет алиментарни токсоинфекции и четири алиментарни интоксикации. Регистрирани се вкупно 69 заболени лица во деветте епидемии, од кои 23,2% (n=16) биле хоспитализирани или задржани на лекување во дневна болница (Табела 4 во Прилог).

- *Алиментарна токсоинфекција* е првата епидемија пријавена во месец мај 2023 година од страна на ЦЈЗ Скопје и одјавена е во истиот месец. Во оваа епидемија, регистрирана во ресторан во Скопје, пријавени се вкупно 3 заболени лица, а хоспитализирано е едно лице. Доказан причинител е *Salmonella spp.*
- *Алиментарна токсоинфекција* е пријавена и од страна на ЦЈЗ Прилеп во месец мај и одјавена истиот месец, 2023 година. Во оваа епидемија, регистрирана во детска градинка во Прилеп, пријавени се 8 заболени лица, додека хоспитализирани и смртни случаи не се пријавени. Причинителот на епидемијата е утврден - *Enterobacteriaceae*.
- Епидемија на *Алиментарна интоксикација* е пријавена и во месец јули 2023 година, од страна на ЦЈЗ Скопје и одјавена е во истиот месец. Во оваа епидемија, регистрирана во ресторан во Скопје, пријавени се вкупно 9 заболени лица, од кои 5 хоспитализирани, а смртни случаи не се пријавени. Причинителот е утврден - *Staphylococcus aureus*.
- Епидемија на *Алиментарна токсоинфекција* во ЦЈЗ Охрид е пријавена во месец јули 2023 година и одјавена е во истиот месец. Во оваа епидемија, регистрирана во детско одморалиште во Охрид, пријавени се вкупно 5 заболени лица, додека хоспитализирани и смртни случаи не се пријавени. Причинителот е утврден - *Enterobacter cloacae*.

³ без КОВИД-19, грип, туберкулоза, ХИВ/СИДА, хронични хепатити, носителство на причинител на заразна болест и АФП

- Епидемија на *Алиментарна токсоинфекција* во ЦЈЗ Кочани е пријавена во месец август 2023 година и одјавена е во истиот месец. Во оваа епидемија, регистрирана во фирма за производство во Кочани, пријавени се вкупно 8 заболени лица, од кои 7 хоспитализирани, а смртни случаи не се пријавени. Причинителот е утврден - *Salmonella spp.*
- Епидемија на *Алиментарна интоксикација* во ЦЈЗ Битола/ПЕ Ресен е пријавена во месец септември, а одјавена во месец октомври 2023 година. Во оваа епидемија, регистрирана во основно училиште во Ресен, пријавени се вкупно 6 заболени лица, додека хоспитализирани и смртни случаи не се пријавени. Причинителот е утврден - *Staphylococcus aureus.*
- Епидемија на *Алиментарна интоксикација* во ЦЈЗ Струмица е пријавена во месец септември, а одјавена во октомври 2023 година. Во оваа епидемија, регистрирана за време на помен во Струмица, пријавени се вкупно 5 заболени лица, додека хоспитализирани и смртни случаи не се пријавени. Причинителот е не е утврден.
- Епидемија на *Алиментарна интоксикација* во ЦЈЗ Скопје е пријавена во месец ноември 2023 година и одјавена е во истиот месец. Во оваа епидемија, регистрирана во фирма во Скопје, пријавени се вкупно 10 заболени лица, додека хоспитализирани и смртни случаи не се пријавени. Причинителот е не е утврден.
- Епидемија на *Алиментарна токсоинфекција* во ЦЈЗ Скопје е пријавена во месец ноември 2023 година и одјавена е во истиот месец. Во оваа епидемија, регистрирана во училишта во Скопје, пријавени се вкупно 15 заболени лица, од кои 3 хоспитализирани, а смртни случаи не се пријавени. Причинителот е утврден - *Salmonella enteritidis.*

Епидемии од групата на капкови заразни заболувања

Во тек на 2023 година, пријавени се две епидемии на овчи сипаници во кои заболеле вкупно 109 лица (Табела 4 во Прилог).

- Епидемија на *Овчи сипаници* на територијата на ЦЈЗ Битола е пријавена во месец април, а одјавена во месец јули 2023 година. Во оваа епидемија, регистрирана во детска градинка во Битола, пријавени се вкупно 67 заболени лица, додека хоспитализирани и смртни случаи не се пријавени. Според возрастната дистрибуција, 46 (68,7%) се деца на возраст од 1-4 години, 20 (29,9%) се деца на возраст од 5-9 години и еден случај е на возраст од 20-29 години.
- Епидемија на *Овчи сипаници* на територијата на ЦЈЗ Штип/ПЕ Радовиш е пријавена во месец ноември 2023 година и продолжува и во 2024 година. Епидемијата е пријавена со 15 заболени лица, ученици од неколку основни училишта од Радовиш, од кои 3 хоспитализирани, а смртни случаи не се пријавени.

Епидемиолозите од надлежните епидемиолошки служби каде се пријавени епидемиите извршиле епидемиолошки истражувања, при што изготвиле епидемиолошки анкети, земале материјали за лабораториско докажување/потврдување на причинителот, односно утврдување на изворот и патот на пренесување и спровеле мерки за контрола и превенција на заболувањето.

ПАНДЕМИЈА НА КОВИД-19

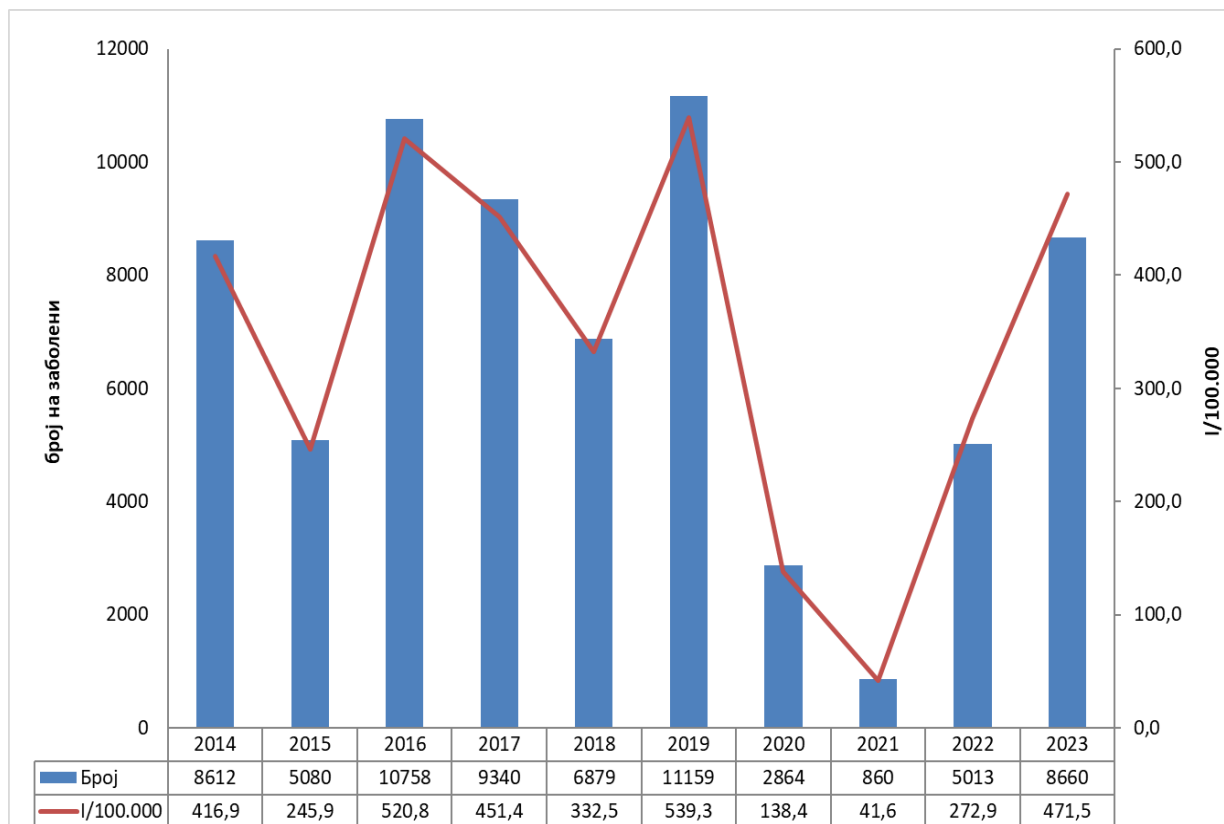
Светската здравствена организација на 11.03.2020 година прогласи пандемија предизвикана од SARS CoV-2, нов, дотогаш непознат вирус. Пандемијата е одјавена во текот на 2023. Подетален опис на епидемиолошката состојба со КОВИД-19 во Републиката, ќе биде даден во соодветно поглавје.

4. КАПКОВИ АКУТНИ ЗАРАЗНИ ЗАБОЛУВАЊА

Капковите заразни заболувања во 2023 година во Република Северна Македонија се регистрирани со 8.660 случаи и инциденца од 471,5 на 100.000 жители.

Во периодот 2014-2023 година, регистрираната инциденца од оваа група на заболувања се движи од 41,6 во 2021 до 539,3 на 100.000 жители во 2019 година (Графикон 3).

Графикон 3. Број на болени и инциденца на 100.000 жители од капкови заразни заболувања, Р.С. Македонија, период 2014-2023 година

Во 2023 година, како и во претходните пет години, во групата на капкови заразни заболувања, овчите сипаници се регистрираат со највисока инциденца (447,4/100.000). Не се регистрирани случаи на рubeола и инфекции предизвикани од ХиБ, а со најниска инциденца од 0,05 на 100.000 жители, се регистрираат малите сипаници.

Во петгодишниот период, најниска просечна инциденца од 0,24/100.000 се регистрира кај инфекциите предизвикани со ХиБ (Табела 3).

Од групата на капкови заразни заболувања, во текот на 2023 година, пријавени се две епидемии, обработени во соодветното поглавје.

Од групата на капкови заразни заболувања, во текот на 2023 година, не е пријавен смртен случај.

Табела 3. Капкови заразни заболувања, I/ 100.000 жители, Р.С. Македонија, период 2019-2023

Заболување/ година	2023	2022	2021	2020	2019	Просек 2019 -2023
Овчи сипаници	447,4	262,2	37,5	128,6	416,8	258,5
Скарлатина	13,2	2,3	0,5	3,9	15,6	7,1
Мононуклеоза инфективна	9,3	7,2	3,0	5,1	16,4	8,2
Легионерска болест	0,7	0,3	0,0	0,0	0,3	0,3
Заразни заушки	0,5	0,7	0,4	0,4	1,4	0,7
Голема кашлица	0,2	0,0	0,0	0,4	0,2	0,2
Пневмококни инфекции	0,1	0,1	0,0	0,0	0,4	0,1
Менингококна болест	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1
Мали сипаници	0,05	0,0	0,0	0,0	87,9	17,6
Инфекции предизвикани со ХиБ	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0
Рубеола (црвенка)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
ВКУПНО	471,5	272,9	41,6	138,6	539,3	292,8

4.1. Заболувања против кои се спроведува задолжителна имунизација

Од групата на акутните капкови заразни заболувања, во Република Северна Македонија континуирана задолжителна имунизација се спроведува против малите сипаници, рубеолата, заразните заушки, големата кашлица и дифтеријата, а од 2008 година против заболувања предизвикани од хемофилус инфлуенца тип Б (ХиБ). Во втората половина на 2019 година, во редовниот Календар за имунизација воведени се две нови вакцини, од кои едната е против капково заболување - пневмококни инфекции.

Просечната годишна инциденца на заболувањата против кои се врши задолжителна имунизација во петгодишниот период, како и во 2023 година, е значително намалена во споредба со просекот за петгодишниот период пред воведувањето на задолжителната имунизација (Табела 4).

Табела 4. Просечна инциденца на 100.000 жители пет години пред воведување на вакцинација, 2019-2023 и инциденца на 100.000 во 2023 година

Заболување/период	Мали сипаници	Рубеола	Заразни заушки	Голема кашлица	ХиБ	Пневмококни инфекции
Просек за последни 5г пред воведување на задолжителна вакцинација	690,2	106,4	479,4	263,0	/	2,4
Просек 2019-2023	17,6	0,0	0,7	0,2	0,05	0,1
2023	0,05	0,0	0,5	0,2	0,0	0,1

4.1.1. Дифтерија

Последен случај на Дифтеријата во Р.С. Македонија е регистриран во 1976 година.

4.1.2. Инфекции со хемофилус инфлуенца тип Б (ХИБ)

Во 2023 година, не е регистриран случај на инфекција предизвикана од ХиБ, како и во претходните две години, 2022 и 2021 година.

Од почетокот на задолжителното законско пријавување во 2010 година, ова заболување се регистрира со поединечни случаи, вкупно 23.

4.1.3. Мали сипаници

Во 2023 година во Република Северна Македонија пријавен е еден случај на заболување од мали сипаници. Во десетгодишниот период од 2014-2023 година, регистрирани се вкупно 2.020 заболени од ова заболување (Табела 5).

Епидемии се регистрирани во 2014, 2017, 2018 и 2019 година. Последната регистрирана епидемија на ова заболување во Република Северна Македонија започна во 2018 година, а беше одјавена во 2019 со вкупено 1.901 регистрирано лице, во 24 градови во републиката.

Табела 5. Мали сипаници, број и I/100.000, Р.С. Македонија, период 2014-2023

Година	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Број на заболени	116	1	0	19	64	1.819	0	0	0	1
I/100.000	5,6	0,05	0,0	0,9	3,1	87,9	0,0	0,0	0,0	0,05

4.1.4. Заразни заушки

Во 2023 година регистрирани се вкупно 9 случаи на заразни заушки со инциденца од 0,5 на 100.000 жители, со намалување од 30,8% во споредба со минатата, 2022 година (n=13).

Во десетгодишниот период, најмал број на случаи е регистриран во 2020, 2021 и 2023 година (n=9), а најголем број (n=52) и инциденца од 2,5/100.000 регистрирани се во 2014 и 2015 година (Табела 6).

Табела 6. Заразни заушки, број и I/100.000, Р.С. Македонија, период 2014-2023

Година	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Број на заболени	52	52	45	32	28	29	9	9	13	9
I/100.000	2,5	2,5	2,2	1,5	1,4	1,4	0,4	0,4	0,7	0,5

Не се забележува значителна разлика во возрасната дистрибуција на случаите на заразни заушки во 2023 година, што е резултат на малиот број на пријавени случаи, а регистрирани се заболени во повеќето возрасни групи.

4.1.5. Рубеола

Во текот на 2023 година не е регистриран случај на заболено лице од рубеола, како и во 2014, 2016, 2017-2022 година.

Во десетгодишниот период 2014-2023 година, се регистрира јасен негативен тренд, со пријавени случаи само во 2015 (n=1, I=0,05/100.000).

4.1.6. Голема кашлица

Во 2023 година, регистрирани се 4 случаи на голема кашлица (Табела 3 и 7).

Бројот на регистрирани случаи на голема кашлица во десетгодишниот период 2014-2023 е највисок во 2018 година ($n=32$; $I=1,6/100.000$), а најнизок во 2020 ($n=2$; $I=0,1/100.000$). Не е регистриран случај во 2015, 2021 и 2022 година (Табела 7).

Табела 7. Голема кашлица, број и $I/100.000$, Р.С. Македонија, период 2014-2023

Година	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Број на заболени	4	0	4	13	32	4	2	0	0	4
$I/100.000$	0,2	0,0	0,2	0,6	1,6	0,2	0,1	0,0	0,0	0,2

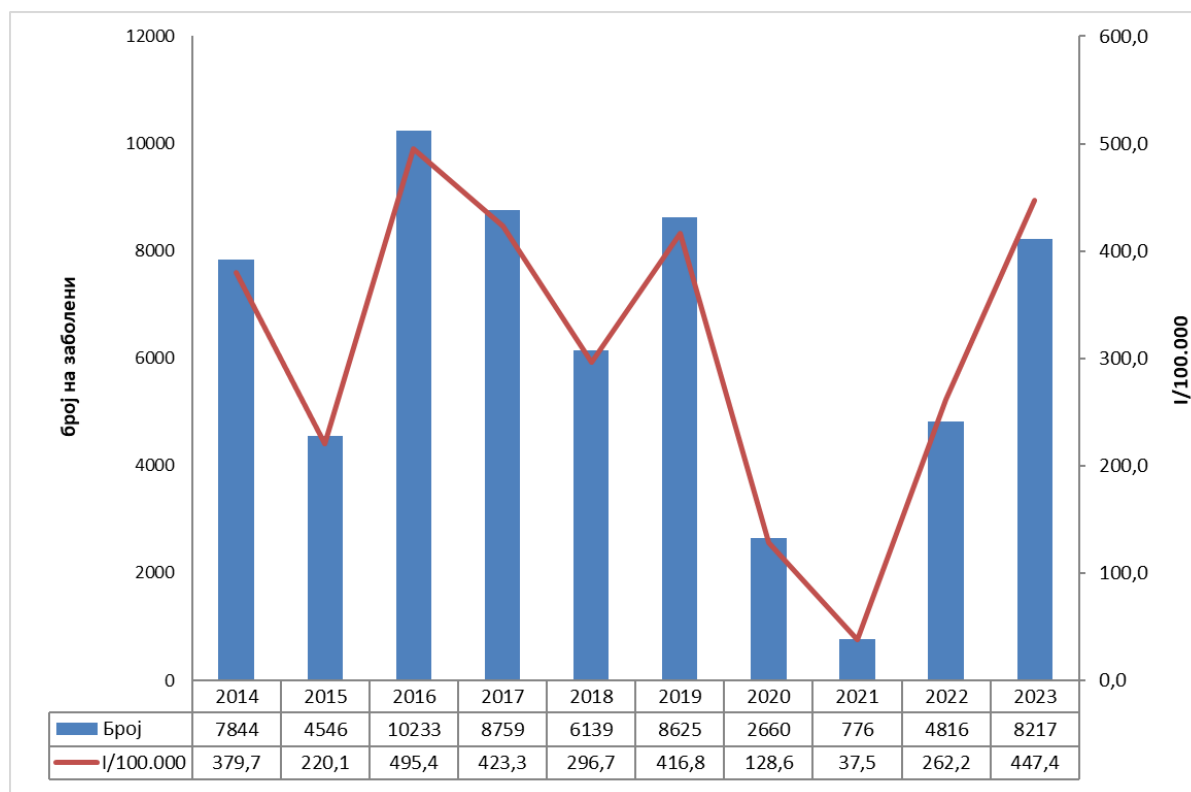
4.2. Останати капкови заразни заболувања

4.2.1. Овчи сипаници

Во 2023 година, овчите сипаници се регистрираат со 8.217 случаи и инциденца од 447,4 на 100.000 жители (Табела 3, Графикон 4). Овчите сипаници се најчесто пријавувано заразно заболување од групата на капкови заразни заболувања во 2023 и чинат 94,9% од сите пријавени случаи од оваа група. Овчите сипаници чинат 63,4% од вкупно регистрираните акутни заразни заболувања во 2023 година.

Во периодот 2014-2023 година, најмал број заболени ($n=776$) и најниска инциденца од овчи сипаници од 37,5 на 100.000 жители се регистрирани во 2021 година (Графикон 4).

Графикон 4. Овчи сипаници, број и $I/100.000$, Р.С. Македонија, 2014-2023

4.2.2. Скарлатина

Во 2023 година регистрирани се 243 заболени со инциденца од 13,2 на 100.000 жители, зголемување од 5,8 пати во споредба со 2022 година (Табела 8).

Во десетгодишниот период, највисок број ($n=334$) и инциденца ($16,2/100.000$) на заболени од скарлатина се регистрира во 2014, а најнизок ($n=11$; $I=0,5/100.000$) во 2021 година (Табела 8).

Табела 8. Скарлатина, број и $I/100.000$, Р.С. Македонија, период 2014-2023

Година	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Број на заболени	334	225	228	256	262	323	81	11	42	243
$I/100.000$	16,2	10,9	11,0	12,4	12,7	15,6	3,9	0,5	2,3	13,2

4.2.3. Епидемски менингитис (менингококна болест)

Во текот на 2023 година, регистрирани се два случаи на менингококна болест. За споредба, во претходните 4 години (2019-2021) регистриран е по еден заболени. Заболувањето се регистрира со спорадични случаи, а во изминатите 10 години се регистрирани вкупно 14 случаи, од кои најголем број во 2018 година ($n=3$; $I=0,1/100.000$).

4.2.4. Инфективна моноклеоза

Пријавени се 170 случаи ($I=9,3/100.000$) на инфективна моноклеоза во 2023 година. Регистрираните случаи во 2019 ($n=340$) се највисок број на заболени пријавени на годишно ниво, во последните 10 години. Во периодот 2014-2023 година, регистрираната инциденца од ова заболување на 100.000 жители се движи од 3,0 во 2021 година до 16,4 во 2019 година (Табела 9).

Табела 9. Инфективна моноклеоза, број и $I/100.000$, Р.С. Македонија, период 2014-2023

Година	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Број на заболени	201	234	235	247	334	340	106	62	133	170
$I/100.000$	9,7	11,3	11,4	11,9	16,1	16,4	5,1	3,0	7,2	9,3

4.2.5. Легионелоза (легионерска болест)

До Институтот за јавно здравје, во текот на 2023 година пристигнаа 12 пријави за легионерска болест со инциденца од $0,7/100.000$ жители (Табела 3). Во последните 10 години (2014-2023 година), најголем број на случаи ($n=43$; $I=3,0/100.000$) биле регистрирани во 2014 година, а само во 2017 не се пријавени заболени од легионелоза.

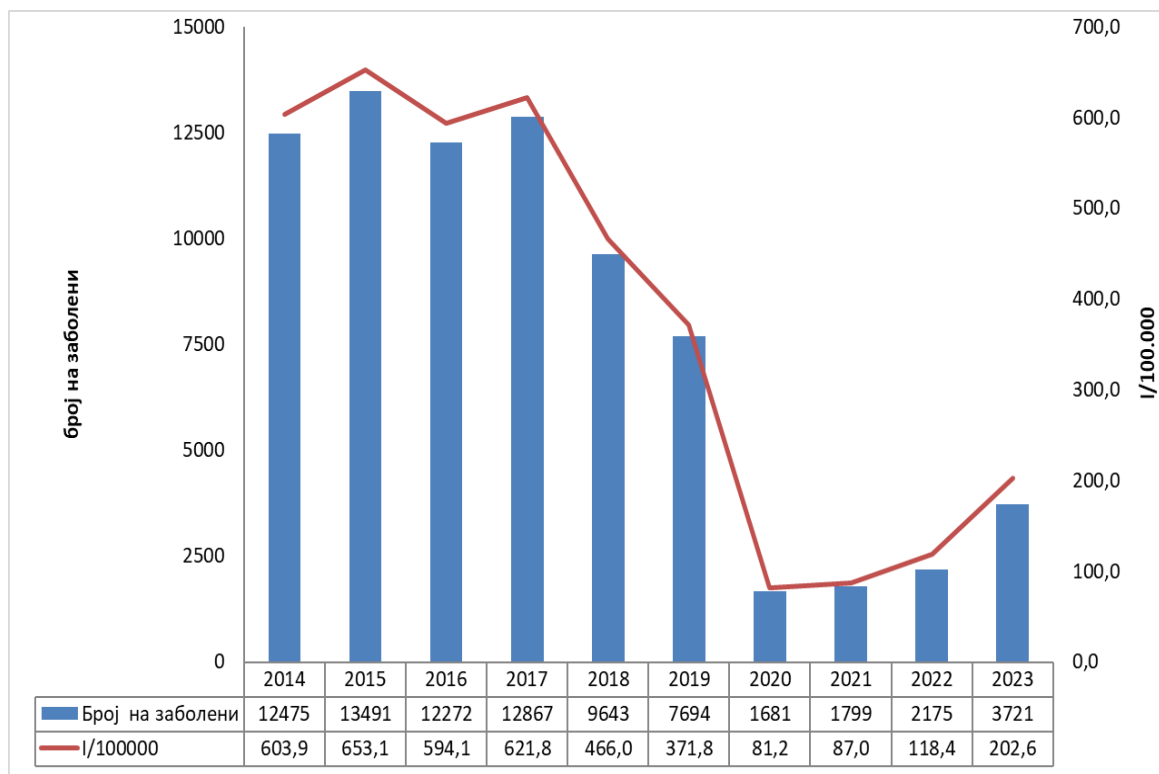
4.2.6. Пневмококни инфекции

Во 2023 година пристигнати се 2 пријави за пневмококни инфекции. Од почетокот на законското пријавување на оваа болест во 2010 година, пријавени се вкупно 77 случаи, од кои најголем број во 2015 ($n=15$) и 2014 година ($n=14$) со инциденца од по $0,7/100.000$. Во текот на 2020 и 2021 година нема пријавен случај на пневмококна инфекција.

5. ЦРЕВНИ АКУТНИ ЗАРАЗНИ ЗАБОЛУВАЊА

Во 2023 година во групата на цревни акутни заразни заболувања, регистриран е 3.721 случај и инциденца од 202,6 на 100.000 жители. Во периодот од 2014-2023 година, инциденцата на 100.000 жители кај оваа група заболувања се движи од 81,2 во 2020 до 653,1 во 2015 година (Графикон 5).

Графикон 5. Број на заболени и инциденца на 100.000 жители од акутни цревни заразни заболувања, Р.С. Македонија, период 2014-2023

Како и во претходните пет години, највисок број на заболени ($n=3.220$) и инциденца во оваа група ($I=175,3/100.000$) е регистрирана кај ентероколитите (Табела 10).

Останатите заболувања во оваа група се регистрираат со значително пониска инциденца, така што салмонелозите, како второ најчесто заболување, се регистрираат со инциденца од $16,0/100.000$ жители. АТИ се трето најчесто заболување со инциденца од $9,9/100.000$ жители (Табела 10).

Во петгодишниот период, најниска просечна инциденца од $0,1/100.000$ се регистрира кај листериоза (Табела 10).

Од групата на цревни заразни заболувања, во текот на 2023 година, пријавени се 9 епидемии, обработени во соодветното поглавје.

Од групата на цревни заразни заболувања, во текот на 2023 година, пријавен е еден смртен случај од листериоза.

Табела 10. Инциденца на 100.000 од заболувања во групата на цревни заразни болести, Р.С. Македонија, период период 2019-2023

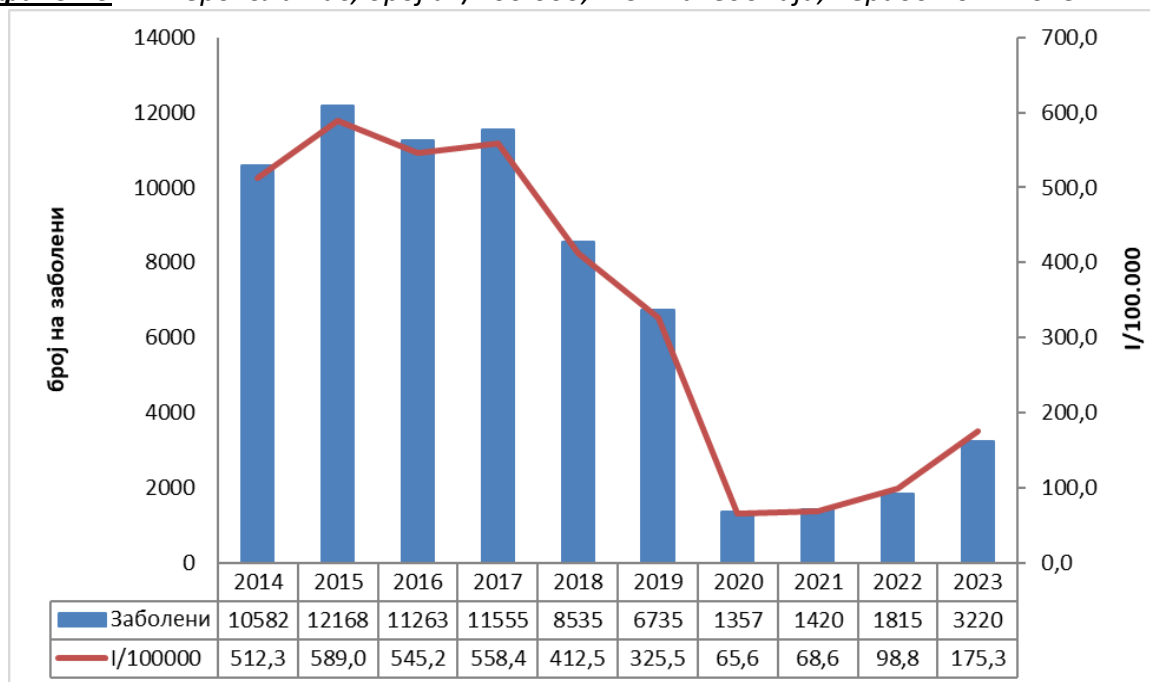
Година / заболување	2023	2022	2021	2020	2019	Просек 2019 -2023
Ентероколитиси	175,3	98,8	68,6	65,6	325,5	146,8
Салмонелози	16,0	9,1	9,4	5,8	11,0	10,2
АТИ	9,9	9,3	3,2	2,8	15,5	8,1
Џардијаза	0,4	0,22	0,05	0,05	0,4	0,2
Листерииоза	0,3	0,00	0,00	0,00	0,05	0,1
Вирусен хепатитис А	0,3	0,7	0,2	2,6	10,4	2,8
Инфекции од E. coli	0,2	0,2	4,9	4,3	7,8	3,5
Шигелоза	0,2	0,1	0,5	0,1	0,4	0,3
Кампилобактериоза	0,1	0,16	0,10	0,05	0,8	0,2
ВКУПНО	202,6	118,4	87,0	81,2	371,8	172,2

5.1. Ентероколитис

Регистрирани се 3.220 заболени со инциденца од 175,3 на 100.000 жители (Табела 10). Во периодот 2014-2023 година, ентероколитите се регистрирани со најнизок број (1.357) и најниска инциденца (65,6/100.000) во 2020, а највисок број (12.168) и инциденца од 589,0/100.000 се регистрирани во 2015 година (Графикон 6).

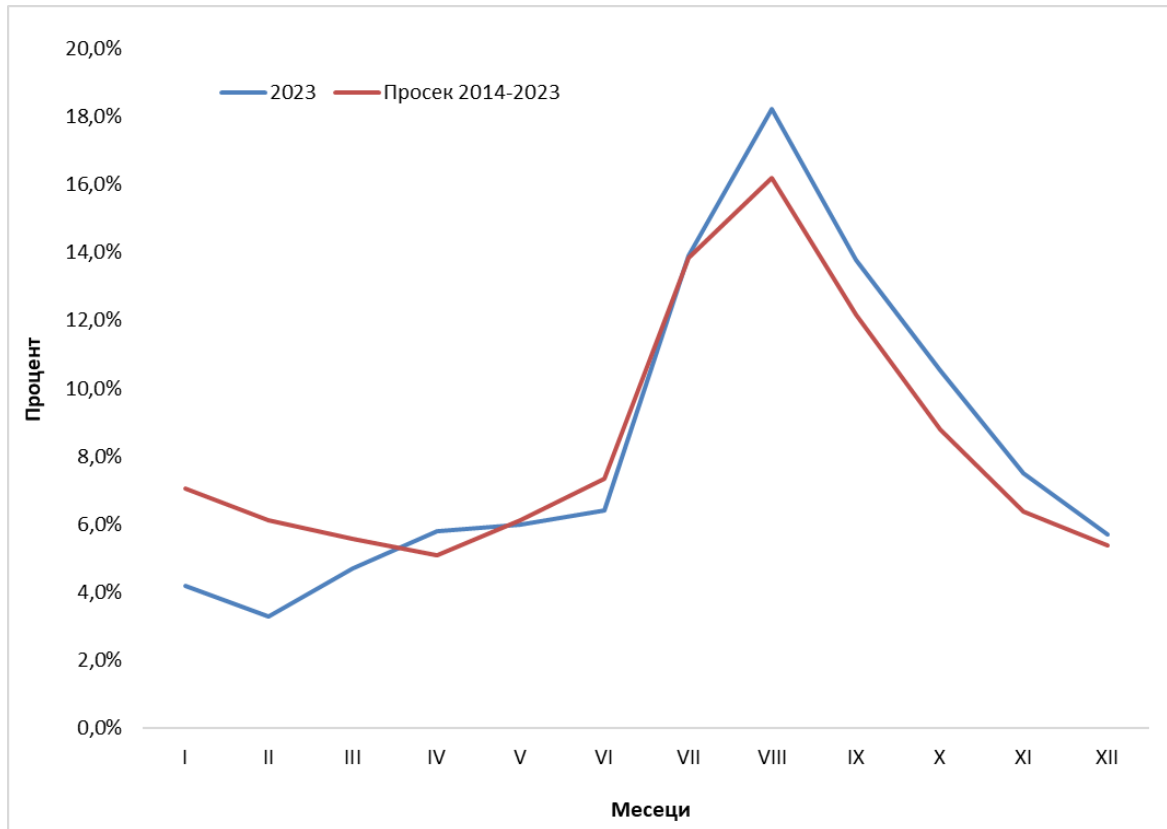
Ентероколитите учествуваат со 86,5% во групата на цревни заразни заболувања, а со 24,8% во вкупно регистрираните акутни заразни заболувања во 2023 година.

Графикон 6. Ентероколитис, број и I/100.000, Р.С. Македонија, период 2014-2023

Во 2023 година, ентероколитите го задржуваат сезонскиот карактер на јавување и покрај малиот број на пријавени лица (Графикон 7).

Графикон 7. Дистрибуција на заболени од ентероколити по месеци, како процент од вкупен број на заболени, просек 2014-2023 и 2023 година, Р.С. Македонија

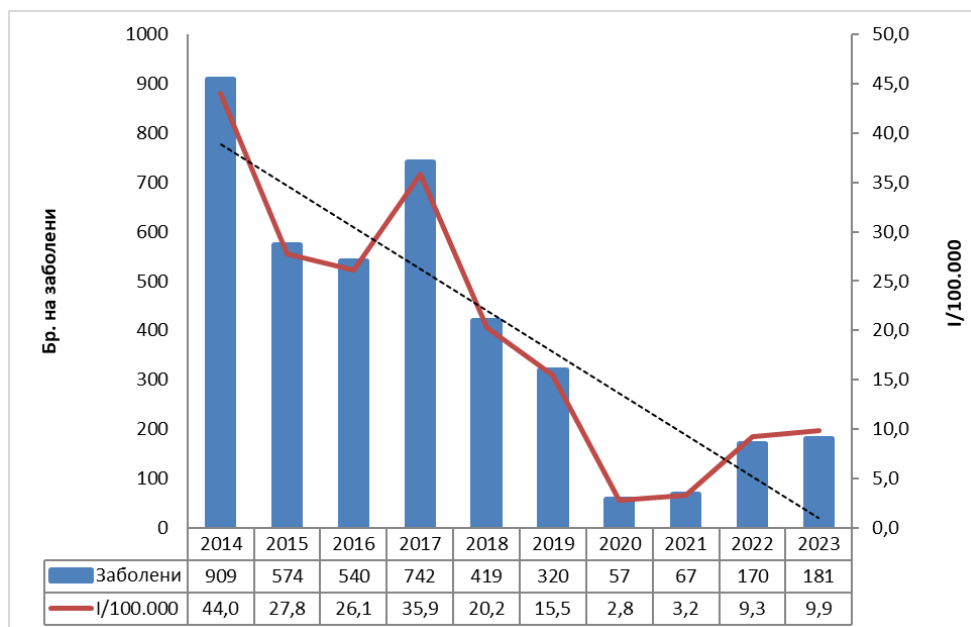

5.2. Бактериски алиментарни инфекции и интоксикации (АТИ)

Пријавен е 181 заболен со инциденца од 9,9 на 100.000 жители (Табела 10).

Најниска инциденца во десетгодишниот период 2014-2023 е регистрирана во 2020 (2,8/100.000), а највисока инциденца кај АТИ е забележана во 2014 година (44,0/100.000). Анализирајќи го десетгодишниот период, се регистрира значително изразен негативен тренд на инциденцата на АТИ (Графикон 8).

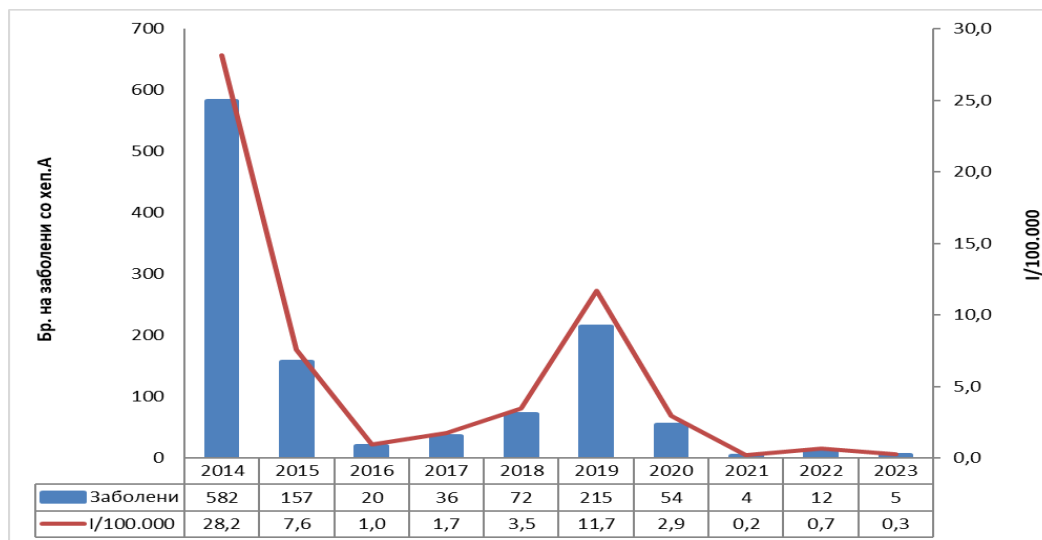
Графикон 8. АТИ, број и I/100.000, Р.С. Македонија, период 2014-2023

5.3. Вирусен хепатит тип А

Вирусниот хепатит тип А во 2023 година е регистриран со 5 заболени и инциденца од 0,3 на 100.000 жители. Ако се из земе епидемиската 2014 година со 582 заболени ($I=28,2/100.000$), се регистрира негативен тренд на бројот на пријавени случаи во периодот од 2014 до 2023 година, со најмал број на заболени ($n=4$) и инциденца ($I=0,2/100.000$) во 2021 година (Графикон 9).

Графикон 9. Хепатитис А, број и $I/100.000$, Р.С. Македонија, период 2014-2023

5.4. Салмонелози

Во текот на 2023 година, пријавени се 294 заболени лица со инциденца од 16,0 на 100.000 жители (Табела 10 и 11). Се регистрира зголемување од 76% во однос на претходната, 2022 година кога беа регистрирани 167 заболени лица.

Во периодот 2014-2023 година, најголем број на заболени ($n=373$) и највисока инциденца ($18,0/100.000$) од салмонелози се регистрирани во 2018 година, а најнизок во 2020 ($n=119$, $I=5,8/100.000$) (Табела 11).

Табела 11. Салмонелози, број и $I/100.000$, Р.С. Македонија, период 2014-2023

Година	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Број на заболени	204	348	254	317	373	228	119	194	167	294
$I/100.000$	9,9	16,8	12,3	15,3	18,0	11,0	5,8	9,4	9,1	16,0

5.5. Шигелоза

Инциденцата на шигелоза во 2023 изнесува 0,2 на 100.000 жители, со пријавени три заболени лица (Табела 10 и 12).

Регистрираната инциденца во периодот 2014-2023 година се движи од 0,05 во 2022 кога е регистриран еден случај, до 1,2 на 100.000 жители и регистрирани 25 случаи во 2018 година (Табела 12).

Табела 12. Шигелоза, број и $I/100.000$, Р.С. Македонија, период 2014-2023

Година	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Број на заболени	22	7	16	19	25	9	3	10	1	1
$I/100.000$	1,1	0,3	0,8	0,9	1,2	0,4	0,1	0,5	0,05	0,2

5.6. Инфекции со *Escherichia coli*

Цревните инфекции предизвикани од *E. coli* подлежат на задолжително пријавување со законските измени и дополнувања од 2009 година.

Во 2023 година регистрирани се 3 заболени лица со инциденца од 0,2 на 100.000 жители. Сите случаи се регистрирани на територијата на ЦЈЗ Куманово (Табела 1 во Прилог).

Најголем број ($n=226$; $I=10,9/100.000$) е регистриран во 2015, а најмал ($n=3$; $I=0,2/100.000$) во 2022 и 2023 година (Табела 13).

Табела 13. Инфекции со *E. coli*, број и $I/100.000$, Р.С. Македонија, период 2014-2023

Година	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Број на заболени	162	226	165	173	188	161	89	101	3	3
$I/100.000$	7,8	10,9	8,0	8,4	9,1	7,8	4,3	4,9	0,2	0,2

5.7. Тифуси и паратифуси

Во 2023, како и претходните седум години не е регистриран случај на тифус и паратифус.

Во Република Северна Македонија тифусот не е регистриран од 2002 година наваму, а паратифусот од 1996 наваму се регистрира само во 2011 - со два случаи и 2015 - со еден случај.

5.8. Џардијаза

Во текот на 2023 година регистрирани се 8 случаи на џардијаза, пријавени три од ЦЈЗ Тетово, два случаи од ПЕ Гостивар и по еден од ЦЈЗ Штип, ЦЈЗ Прилеп и ПЕ Кичево.

Во периодот 2014-2023, се регистрираат поединечни случаи на џардијаза - вкупно 50, од кои најголем број во 2018 ($n=12$; $I=0,6/100.000$). Ова заболување не подлежеше на задолжително пријавување до измените на законската регулатива во август 2009 година.

5.9. Листерииоза

Во 2023 година, регистрирани се 5 случаи на листериоза, 3 од ЦЈЗ Скопје и по еден од ЦЈЗ Прилеп и ПЕ Демир Хисар. Сите пет случаи се регистрирани како листериозен менингит и биле хоспитализирани. Регистриран е еден смртен случај, од Скопје, на возраст над 60 години. Иако е можна епидемиолошка врска меѓу регистрираните случаи (хранителни продукти, загадени во процесот на производство или ракување – индустриски, готови, полуготови производи), кои се дистрибуираат низ целата држава, од ист производител и сл.), од податоците добиени од епидемиолошките анкети, нема доволно податоци на располагање кои можат да укажат на епидемиолошка поврзаност и да се изведе таков заклучок.

Во периодот од 2014 до 2023, регистрирани се поединечни случаи на листериоза - вкупно 24, од кои најголем број во епидемија во 2014 ($n=11$; 5 смртни случаи; $I=0,5/100.000$).

5.10. Кампилобактериоза

Во 2023 година, регистрирани се два случаи на кампилобактериоза на територијата на ЦЈЗ Скопје и ЦЈЗ Штип. Во периодот од 2014 до 2023, како и кај другите заболувања кои подлежат на пријавување по законските измени, регистрирани се поединечни случаи од ова заболување - вкупно 59, од кои најголем број во 2018 ($n=19$; $I=0,9/100.000$).

6. ЗООНОЗИ *

Во 2023 година, во оваа група се регистрирани 19 заболени лица и инциденца од 1,0/100.000. Во изминатите 10 години инциденцата на зоонози се движи од 0,8/100.000 во 2021 година до 4,2/100.000 жители во 2014 и 2015 година (Табела 14).

Табела 14. Зоонози, I/100.000 жители, Р.С. Македонија, период 2014-2023

Година	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
I/100.000	4,2	4,2	3,0	4,0	3,2	2,2	1,6	0,8	1,9	1,0

Оваа година во групата на зоонози, најголем број на заболени (n=8) и највисока инциденца од 0,4 на 100.000 жители се регистрира кај ехинококозата (Табела 15).

Табела 15. Инциденца на 100.000 жители во групата зоонози, Р.С. Македонија, период 2019-2023

Година/заболување	2023	2022	2021	2020	2019	Просек 2019 - 2023
Ехинококоза	0,4	0,9	0,4	0,9	1,0	0,7
Бруцелоза	0,3	0,2	0,1	0,1	0,7	0,3
Лајмска треска	0,2	0,3	0,0	0,2	0,2	0,2
Лајшманиоза	0,05	0,5	0,1	0,3	0,1	0,2
Трихинелоза	0,05	0,0	0,0	0,0	0,0	0,02
Антракс	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Беснило	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Кју треска	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,01
Прионски болести	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Лептоспироза	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,01
Тетанус	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Туларемија	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,07
Чума	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Бројот на регистрирани случаи на бруцелоза има континуиран негативен тренд, сепак, поради малиот број на заболени лица од зоонози, процентуалното учество на бруцелозата во 2023 бруцелозата изнесува 31,6%. Во десетгодишниот период 2014-2023, највисоко учество од 46,5% се регистрира во 2014 година, а најниско во 2020 (5,9%) (Графикон 10).

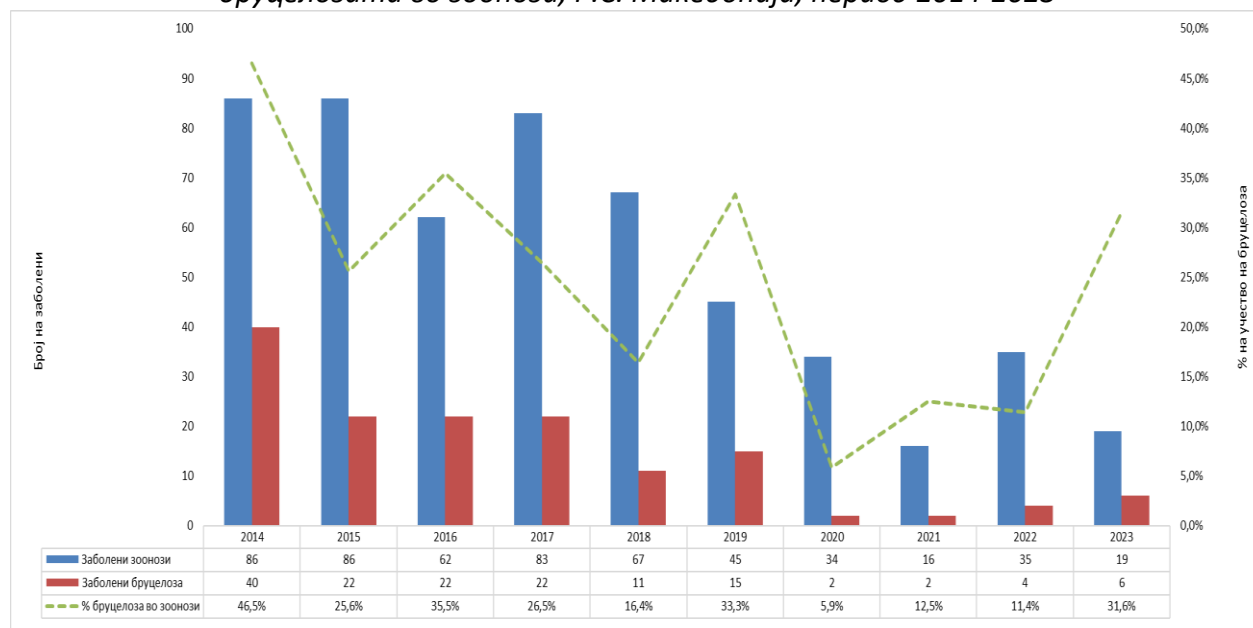
Во петгодишниот период, најниска просечна инциденца од 0,01/100.000 се регистрира кај кју треска и лептоспироза (Табела 15).

Од групата на зоонози, во текот на 2023 година, не се пријавени епидемии.

Од групата на зоонози, во текот на 2023 година, не е пријавен смртен случај.

*во оваа група се претставени и некои трансмисивни болести и природно-жаришни инфекции, како на пр. лајмската треска, лајшманиоза

Графикон 10. Број на заболени од зоонози, бруцелоза и процентно учество на бруцелозата во зоонози, Р.С. Македонија, период 2014-2023

6.1. Бруцелоза

Во 2023 година, регистрирани се 6 случаи на бруцелоза. Во периодот 2014-2023 година, најголем број на заболени и највисока инциденца ($n=40$, $I=1,9/100.000$) се регистрирани во 2014 година, а најнизок во 2020 и 2021 ($n=2$; $I=0,1/100.000$).

Состојбата со заболувањето е детално прикажано во посебен Извештај, согласно Програмата за испитување на појавата, спречување и сузбивање на бруцелозата кај населението во Република Северна Македонија во 2023 година.

6.2. Ехинококоза

Во 2023 година пријавени се 8 случаи со инциденца од 0,4 на 100.000, а во споредба со 2022 кога беа пријавени 17 заболени случаи, се забележува намалување од 52,9%.

Во периодот 2014-2023, најголем број на заболени ($n=37$) и највисока инциденца ($1,8/100.000$) се регистрирани во 2018, а најмал во 2021 и 2023 ($n=8$; $I=0,4/100.000$) (Табела 16).

Табела 16. Ехинококоза, број и $I/100.000$, Р.С. Македонија, период 2014-2023

Година	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Број на заболени	21	18	26	30	37	21	19	8	17	8
$I/100.000$	1,0	0,9	1,3	1,4	1,8	1,0	0,9	0,4	0,9	0,4

6.3. Лајшманиоза

Регистрирано е едно заболено лице, со инциденца од 0,05 на 100.000 жители, што е намалување во однос на 2022 година кога беа пријавени 9 случаи (Табела 17). Најголем број на случаи во периодот 2014-2023 е регистриран во 2018 година ($n=12$; $I=0,6/100.000$).

Табела 17. Лажшманиоза, број и I/100.000, Р.С. Македонија, период 2014-2023

Година	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Број на заболени	11	4	5	9	12	3	6	2	9	1
I/100.000	0,5	0,2	0,2	0,4	0,6	0,1	0,3	0,1	0,5	0,05

6.4. Кју-треска

Во 2023 година не е пријавен случај на Кју-треска, како и претходните четири години.

Во периодот 2014-2023 година, заболувањето се пријавува со поединечни случаи (вкупно 19 заболени лица), при што најголем број (n=9) е регистриран во 2014, со инциденца од 0,4/100.000, а најмал во 2018 кога е регистриран само 1 случај на заболување (Табела 18).

Табела 18. Кју треска, број и I/100.000, Р.С. Македонија, период 2014-2023

Година	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Број на заболени	9	2	4	3	1	0	0	0	0	0
I/100.000	0,4	0,1	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

6.5. Антракс

Во 2023 година не е пријавен случај на антракс, исто како и претходните осум години.

Во периодот 2014-2023 година, слично како и другите заболувања во групата на зоонози, антраксот се регистрира со поединечни случаи (вкупно 1), пријавен во 2014 година (I=0,05/100.000) (Табела 19).

Табела 19. Антракс, број и I/100.000, Р.С. Македонија, период 2014-2023

Година	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Број на заболени	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
I/100.000	0,05	0,00	0,00	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

6.6. Тетанус

Нема пријавен случај на тетанус во 2023 година. Во периодот 2014-2023 година, регистрирани се вкупно 2 случаи, по еден случај во 2015 и 2016 година (Табела 20).

Во Република Северна Македонија, последниот случај на неонатален тетанус е регистриран во 1993 година.

Табела 20. Тетанус, број и I/100.000, Р.С. Македонија, период 2014-2023

Година	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Заб./Умр.	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0
I/100.000	0,0	0,05	0,05	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

6.7. Лајм борелиоза (лајмска болест)

Во 2023 година пријавени се 3 случаи на лајм борелиоза ($I=0,2/100.000$). Во изминатиот десетгодишен период 2014-2023 година, најголем број на заболени е регистриран во 2022 ($n=5$; $I=0,3/100.000$), а вкупниот број на пријавени случаи е 27 (Табела 21).

Табела 21. Лајм борелиоза, број и $I/100.000$, Р.С. Македонија, период 2014-2023

Година	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Број на заболени	2	1	2	2	4	4	4	0	5	3
$I/100.000$	0,1	0,05	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,0	0,3	0,2

6.8. Туларемија

Во 2023 година, не се пријавени случаи на туларемија. Во периодот 2014-2023 година, најголем број на заболени е регистриран во 2015, кога беше регистрирана епидемија на ова заболување со најголем број на случаи регистриран во епидемија на туларемија досега ($n=37$; $I=1,8/100.000$). Вкупниот број на регистрирани случаи на заболување во 10-годишниот период изнесува 58 (Табела 22).

Во периодот од 1990 па досега, случаи на туларемија се јавуваат во нееднакви временски интервали - најчесто во епидемиска форма, иако во последните години се регистрирани и спорадични случаи (Табела 22).

Табела 22. Туларемија, број и $I/100.000$, Р.С. Македонија, период 2014-2023

Година	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Број на заболени	0	37	1	13	0	2	2	3	0	0
$I/100.000$	0,0	1,8	0,05	0,6	0,0	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0

6.9. Останати зоонози

Од останатите заболувања кои припаѓаат на оваа група (лептоспирози, трихинелози, беснило, прионски болести, чума), во 2023 година, пријавен е еден случај на трихинелоза од страна на ПЕ Кичево. Во изминатиот десетгодишен случај, пријавен е уште еден случај на трихинелоза во 2020 година.

Во периодот 2014-2023 година, регистрирани се вкупно 11 случаи на лептоспироза. Најголем број на случаи се пријавени 2017 година ($n=4$; $I=0,2/100.000$), а во 2019, 2020, 2022 и 2023 не се регистрирани заболени од лептоспироза.

7. СЕКСУАЛНО И КРВНО ПРЕНОСЛИВИ ИНФЕКЦИИ

Во оваа група на заболувања претставени се ново регистрираните случаи во 2023 година на следниве болести: гонореја, сифилис, хламидијаза, хепатитис Б, хепатитис Ц, како и регистрираните лица кои живеат со ХИВ/СИДА.

Вкупниот број на заболени, заедно со случаите на ХИВ/СИДА изнесува 209 случаи и инциденца од 11,4 на 100.000 жители⁴. Се регистрира зголемување од 30,6% во однос на претходната година (n=160; I=8,7/100.000).

Во петгодишниот период, највисока просечна инциденца (I=6,9/100.000) се регистрира кај хламидија, а најниска просечна инциденца од 0,2/100.000 се регистрира кај гонореја.

Од оваа група, во текот на 2023 година, не се пријавени епидемии.

Од оваа група, во текот на 2023 година, пријавени се два смртни случаи од вирусен хепатит Б.

7.1. Гонореја

Во текот на 2023 година, пријавени се 8 случаи на гонореја во Р. Северна Македонија. Во периодот 2014-2023 година, случаите на гонореја се пријавуваат спорадично, најголем број заболени (n=8) и инциденца од 0,4 на 100.000 е регистриран во 2020 и 2023 година (Табела 23).

Табела 23. Гонореја, број и I/100.000, Р.С. Македонија, период 2014-2023

Година	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Број на заболени	4	5	5	4	0	2	8	0	0	8
I/100.000	0,2	0,2	0,2	0,2	0,0	0,1	0,4	0,0	0,0	0,4

7.2. Сифилис

Во 2023 година, пријавени се 60 случаи на сифилис (I=3,3/100.000). Во периодот 2014-2023 година, до 2021 година се регистрираат поединечни случаи (вкупно 30), а најголем број на заболени лица се пријавени во 2023 година. Се регистрира зголемување од 2,7 пати во однос на претходната, 2022 година (n=22) (Табела 24).

Зголемениот број на пријавени случаи со сифилис во 2022 и 2023 година најверојатно се должи на подобреното пријавување во инфективните/ одделенијата за дерматовенерологија.

Табела 24. Сифилис, број и I/100.000, Р.С. Македонија, период 2014-2023

Година	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Број на заболени	1	1	4	4	8	6	1	5	22	60
I/100.000	0,05	0,05	0,19	0,19	0,39	0,29	0,05	0,24	1,2	3,3

⁴ бројот на заболени во оваа група, без регистрираните случаи на ХИВ/СИДА изнесува 159 (I=8,7/100.000)

7.3. Хламидијаза

Во тек на оваа година инфекциите предизвикани од хламидија учествуваат со (12,4%) во болестите регистрирани во групата на СКПИ и се регистрирани со најмал број во последните 10 години.

Пријавени се 26 случаи на хламидијаза со инциденца од 1,4 на 100.000 жители, со намалување од 16,1% во споредба со 2022 година кога е регистриран 31 случај (Табела 25).

Во периодот 2014-2023 година, пријавени се вкупно 1.420 заболени, а најголем број хламидијазите бележат во 2014 година - 607 регистрирани случаи, со инциденца од 29,4/100.000 жители.

Табела 25. Инфекции од хламидија, број и I/100.000, Р.С. Македонија, период 2014-2023

Година	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Број на заболени	607	264	124	137	95	53	49	34	31	26
I/100.000	29,4	12,8	6,0	6,6	4,6	2,6	2,4	1,6	1,7	1,4

7.4. ХИВ/СИДА

Во 2023 година регистрирани се 50 нови случаи на лица кои живеат со ХИВ/СИДА (I=2,7/100.000).

Детален преглед на состојбата со ХИВ/СИДА за 2023 година и споредба со изминатиот период е даден во посебен Годишен извештај за ХИВ/СИДА во Р.С. Македонија во 2023.

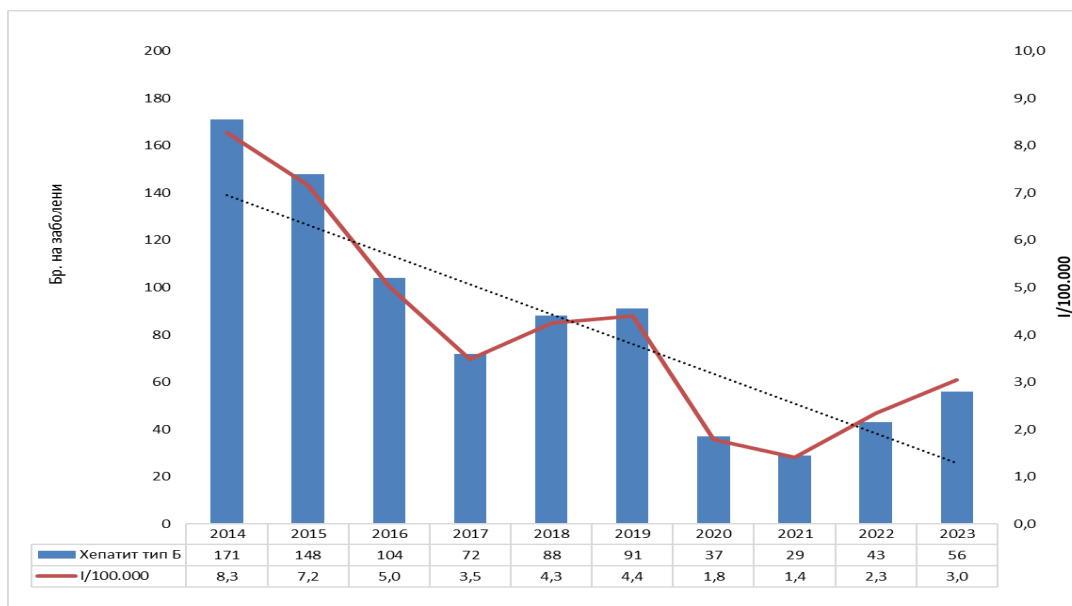
7.5. Вирусен хепатит тип Б

Во тек на оваа година, инфекциите предизвикани од вирусот на хепатит Б се на второ место по број на регистрирани заболувања во групата на СКПИ и учествуваат со 26,8% во болестите застапени во оваа група, пријавени во 2023 година. Вирусниот хепатит Б во 2023 е регистриран со 56 заболени лица (I=3,0/100.000).

Пријавени се два смртни случаи од вирусен хепатит Б, по еден од ЦЈЗ Битола и ЦЈЗ Штип.

Во периодот 2014-2023 година, инциденцата се движи од 1,4 во 2021 година до 8,3 на 100.000 жители во 2014 година и бележи тренд на значително опаѓање (Графикон 11).

Графикон 11. Хепатитис Б, број и I/100.000, Р.С. Македонија, период 2014-2023

7.6. Вирусен хепатит тип Ц

Вирусниот хепатитис Ц е регистриран со 9 случаи ($I=0,5/100.000$) во 2023 година. Се регистрира намалување од 59,1% во однос на 2022 година ($n=22$).

Во периодот 2014-2023 година, инциденцата се движи од 0,1 во 2021 до 3,0 во 2014 година или просечно 1,6/100.000 (Табела 26).

Регистриран е еден случај со смртен исход, во 2016 година (Табела 26).

Табела 26. Хепатитис Ц, број и $I/100.000$, Р.С. Македонија, период 2014-2023

Година	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Број на заб/ умрени	63	60	45/1	29	35	50	10	3	22	9
$I/100.000$	3,0	2,9	2,2	1,4	1,7	2,4	0,5	0,1	1,2	0,5

8. ОСТАНАТИ ЗАРАЗНИ ЗАБОЛУВАЊА

Во оваа група на заразни заболувања прикажани се: вирусни (серозни) менингити, вирусни енцефалити, бактериските менингити, маларија, токсоплазмоза, хеморагичните трески, скабиес (шуга) и неодредените вирусни хепатити, со вкупно 394 заболени и инциденца од 21,5 на 100.000 жители. Се регистрира зголемување од 74,3% во однос на 2022 година (n=226).

Со највисока инциденца (I=18,3/100.000) во оваа група, како и во претходните пет години се регистрира скабиесот со 337 регистрирани случаи (Табела 27).

Од оваа група, во текот на 2023 година, не се пријавени епидемии.

Од оваа група, во текот на 2023 година, пријавени се 6 смртни случаи – четири починати лица со бактериски менингитис и по едно лице со Хеморагични треска со бубрежен синдром и Конго-Кримска хеморагична треска.

Инциденцата на останатите заболувања кои припаѓаат во оваа група е значително помала ($I < 1/100.000$) и е претставена во Табела 27.

Табела 27. Останати заразни заболувања, инциденца на 100.000 жители, Р.С. Македонија, период 2019-2023

Година/заболување	2023	2022	2021	2020	2019	Просек 2019 - 2023
Скабиес	18,3	10,3	7,3	9,2	16,1	12,3
Бактериски менингитиси	1,1	0,7	0,3	0,6	1,6	0,9
Вирусни менингитиси	1,1	0,3	0,2	0,1	0,9	0,5
Неодреден вирусен хепатитис	0,1	0,3	0,2	0,7	3,4	1,0
Вирусен енцефалитис*	0,5	0,5	1,2	1,2	1,2	0,9
Хеморагични треска со бубрежен синдром	0,2	0,1	0,2	0,0	0,1	0,1
Конго-Кримска хеморагична треска	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,03
Маларија	0,1	0,05	0,0	0,2	0,1	0,1
Токсоплазмоза	0,05	0,0	0,0	0,0	0,1	0,03
Други хеморагични трески**	0,05	0,0	0,0	0,0	0,0	0,01

*3 случаи на вирусен енцефалитис предизвикан од вирусот на Западно-нилска треска

**1 случај на Денга

8.1. Скабиес

Скабиесот во 2023 година се регистрира со 337 случаи и инциденца од 18,3/100.000 жители (Табела 27 и 28). Во периодот 2014-2023 година, најголем број заболени и највисока инциденца од (n=527, I=25,5/100.000), регистрирани се во 2015 година, а најмал број и инциденца во 2021 година (n=151, I=7,3/100.000) (Табела 28).

Табела 28. Скабиес, број и I/100.000, Р.С. Македонија, период 2014-2023

Година	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Број на заболени	452	527	420	386	336	333	190	151	190	337
I/100.000	21,9	25,5	20,3	18,7	16,2	16,1	9,2	7,3	10,3	18,3

8.2. Вирусен енцефалитис

Во 2023 година се пријавени 10 заболени од вирусен енцефалитис (од кои три се регистрирани случаи со западно нилска треска - WNV), со инциденца од 0,5 на 100.000 жители, без смртни исходи.

Во периодот 2014-2023 година, најголем број на заболени (n=32) и најголем број на смртни случаи (n=3) се пријавени во 2014 година (Табела 29). Највисок леталитет од 10,5% е забележан во 2018 година.

Во 10-годишниот период, смртни случаи се регистрираат секоја година, освен во 2017, 2020-2023 година, за време на КОВИД-19 пандемијата.

Табела 29. Вирусни енцефалити, број на заболени и умрени, Р.С. Македонија, период 2014-2023

Година	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Заболени/ Умрени	32/3	27/2	27/2	17	19/2	24/2	8	3	9	10
I/100.000	1,5	1,3	1,3	0,8	0,9	1,2	0,4	0,1	0,5	0,5

Трите регистрирани заболени лица со вирусен енцефалитис (менингоенцефалитис) кај кој е лабораториски потврден WNV се автохтони случаи, односно заболувањето го стекнале по каснување од комарец во Р.С. Македонија. Сите три лица биле хоспитализирани и со соодветен третман.

Вирусен (серозен) менингитис

Регистрирани се 20 заболени и инциденца од 1,1/100.000 во 2023 година.

Највисок број на случаи (n=37) и инциденца (1,8/100.000), во периодот 2014-2023, се регистрира во 2015 година, а најнизок во 2020 и 2021 година – по 3 случаи и инциденца од 0,1/100.000 (Табела 30).

Табела 30. Вирусен менингитис, број и I/100.000, Р.С. Македонија, период 2014-2023

Година	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Број на заболени	18	37	22	34	20	18	3	3	6	20
I/100.000	0,9	1,8	1,1	1,6	1,0	0,9	0,1	0,1	0,3	1,1

8.3. Бактериски менингитиси

Регистрирани се 20 заболени ($I=1,1/100.000$), со четири смртни исходи во текот на 2023.

Највисок број на заболени и инциденца ($n=64$, $I=3,1/100.000$) во периодот 2014-2023 година е регистриран во 2015 година, а најнизок број ($n=6$) и инциденца ($0,3/100.000$) е регистриран во 2021 (Табела 31).

Освен во 2017, 2020-2022 и 2023 година, во сите останати години од десетгодишниот период се регистрирани смртни случаи (Табела 31).

Табела 31. Бактериски менингитис, број и $I/100.000$, Р.С. Македонија, период 2014-2023

Година	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Заболени/ умрени	57/1	64/2	46/1	41	26/2	33/3	13	6	12	20/4
$I/100.000$	2,8	3,1	2,2	2,0	1,3	1,6	0,6	0,3	0,7	1,1

8.4. Маларија

Во 2023 година се регистрирани два случаи на импортирана маларија. Се работи за лица од Тетово и Гевгелија кои патувале во земји од Африка и пројавиле симптоми по враќањето во државата. Двете лица се болнички лекувани, а во однос на профилакса, согласно епидемиолошките анкети, кај двете лица е наведено дека не примале профилакса за маларија.

За периодот од 2014-2023 година, пријавен е вкупно 31 случај на маларија, сите импортирани. Најголем број на заболени е пријавен во 2016 и 2017 година – по 6 случаи ($I=0,3/100.000$) (Табела 32).

Во овој десетгодишен период, регистрирани се вкупно 4 смртни случаи, по еден во 2014, 2016, 2017 и 2020 година (Табела 32).

Табела 32. Број на пријавени случаи на маларија - заболени/умрени и $I/100.000$, Р.С. Македонија, период 2014-2023*

Година	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Заболени/ умрени*	5/1	4	6/1	6/1	1	2	4/1	0	1	2
$I/100.000$	0,2	0,2	0,3	0,3	0,05	0,10	0,2	0,0	0,05	0,1

* сите регистрирани заболени во Р.С. Македонија се импортирани случаи

8.5. Токсоплазмоза

Во 2023 година, регистриран е еден случај на токсоплазмоза. Во десетгодишниот период 2014-2023 година, се регистрираат 10 поединечни случаи, најмногу во 2016 година ($n=3$).

8.6. Неопределен вирусен хепатит

Неопределениот вирусен хепатит во 2023 година е регистриран со 2 случаи и инциденца од 0,1 на 100.000 жители.

Највисок број на заболени и инциденца ($n=261$; $I=12,6/100.000$) во периодот 2014-2023 е регистриран во 2014 година, а најнизок во 2023 година (Табела 33).

Табела 33. Неопределен вирусен хепатит, број и I/100.000, Р.С. Македонија, период 2014-2023

Година	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Број на заболени	261	46	47	41	40	71	15	5	6	2
I/100.000	12,6	2,2	2,3	2,0	1,9	3,4	0,7	0,2	0,3	0,1

8.7. Хеморагични трески

Оваа година се пријавени 3 случаи на **хеморагични трески со бубрежен синдром** ($I=0,2/100.000$). За споредба, во 2018, 2019 и 2021 година, пријавени беа по 3 случаи, а во 2017 година е регистриран најголемиот број во десет-годишниот период 2014-2023 - 16 случаи на хеморагична треска со бубрежен синдром ($I=0,8/100.000$). Регистрирано е едно починато лице во 2023 година.

Во периодот од 27.07-13.08.2023 година, во Северна Македонија се откриени 3 случаи на **Конго-кримска хеморагична треска** на возраст од 27-47 години, од 3 региони (Штип, Скопје, Велес). Професиите на заболените лица според податоците од епидемиолошките анкети се фармер, болничар и заварувач (рибар). Клиничката презентација вклучувајќи хеморагичен синдром варираше од блага ($n=2$) до тешка ($n=1$). Сите 3 случаи се хоспитализирани и изолирани на КИБФС; еден од нив почина. Податоците за експозиција покажаа каснување од крлеж за првиот и интрахоспитален пренос од човек на човек за вториот случај (поврзан). За третиот случај, начинот на пренос не беше јасен, случајот не беше поврзан со претходните два. Сите заболени лица немале историја на патување во странство. Вкупно беа идентификувани и класифицирани 96 блиски контакти – 8 висок, 44 среден, 44 низок ризик. Контактите со висок и среден ризик беа следени 14 дена (здравствен надзор). Епидемиолошките служби на ЦЈЗ и ИЈЗ спроведоа епидемиолошки испитувања на терен, направија епидемиолошки анкети, превзедоа мерки за превенција и контрола на заболувањето и едукација на засегнатото население. Дополнително, изработени беа упатства за население и за здравствени работници. Претходниот случај на Конго-кримска хеморагична треска датира од 2010 година.

Во рамките на оваа група заболувања, пријавен беше и еден импортиран случај на **Денга**. ЦЈЗ Велес спроведе епидемиолошко анкетирање на заболената. Можниот начин на пренос е поврзан со престој на Малдиви.

9. ЗАБОЛУВАЊА/СОСТОЈБИ КОИ НЕ СЕ ПРИКАЖАНИ ВО ВКУПНИОТ БРОЈ НА ПРИЈАВЕНИ АКУТНИ ЗАРАЗНИ ЗАБОЛУВАЊА ВО ИЗВЕШТАЈОТ⁵

9.1. ГРИП / ИЛИ (заболувања слични на грип)

Грипот/заболувањата слични на грип, што не се вброени во вкупниот број на заболени, во календарската 2023 година се регистрирани со вкупно 10.928 случаи и инциденца од 595,0/100.000 жители (Графикон 12). Пријавени се 5 смртни случаи асоцирани со грип.

Годишната инциденца на грип/ИЛИ е повисока за 3,8 пати споредено со претходната година.

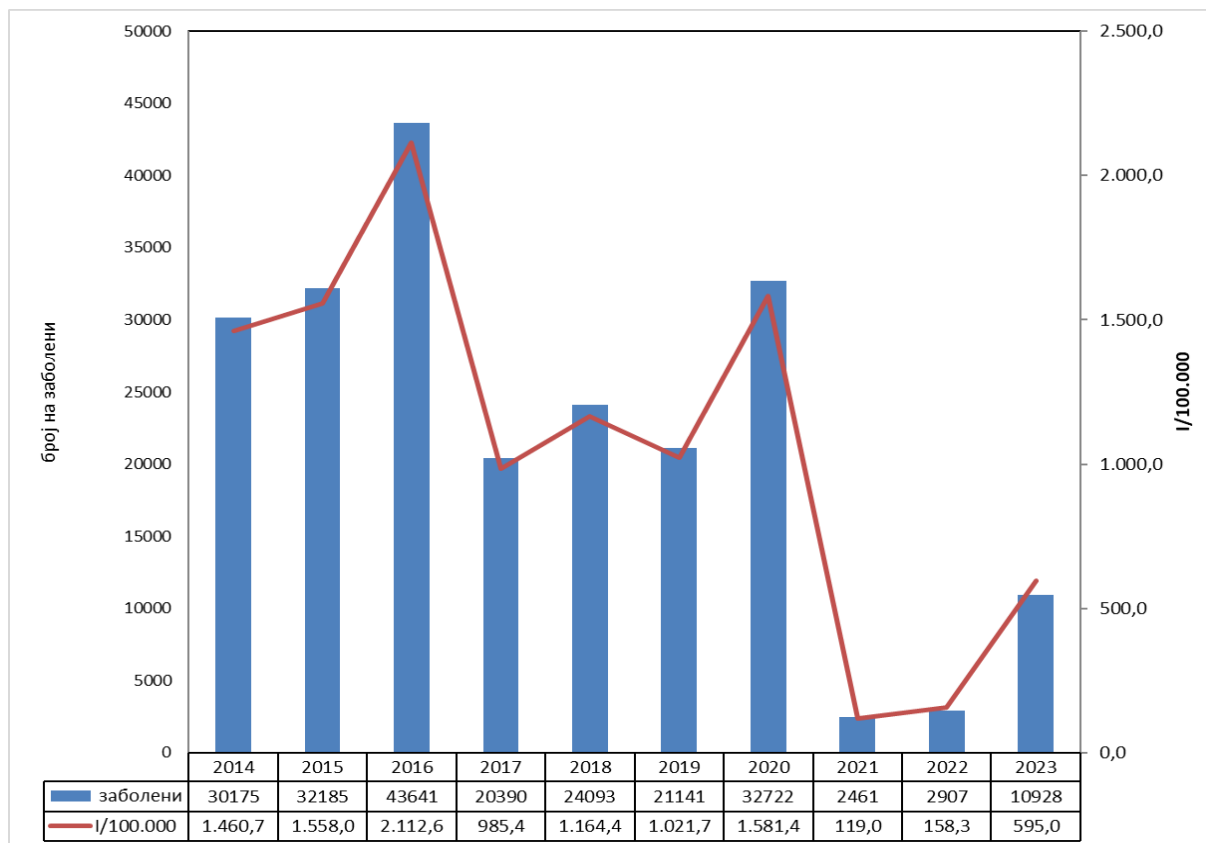
Од заболениите од грип/ИЛИ во 2023 година, 88,1% се регистрирани во првите 20 недели од 2023 година - случаи кои припаѓаат на сезоната 2022/2023 година.

Врвот на регистрирани случаи е во 2-ра недела (n=1.346), а најголем број на заболени се пријавени во месец јануари (n=4.176) (Табела 3 во Прилог).

Во периодот 2014-2023 година, грипот/заболувања слични на грип (ИЛИ) со најмал број заболени (n=2.461) и најниска инциденца (119,0/100.000) на годишно ниво е регистриран во 2021 година (Графикон 12).

Најголемиот број заболени на годишно ниво (n=43.641) и највисока инциденца (2.112,6/100.000) во овој период, регистрирани се во 2016 година (Графикон 12).

Графикон 12. Грип/ИЛИ, број и I/100.000, Р.С. Македонија, период 2014-2023

⁵ Овие заболувања/состојби (грип и АФП), исто така подлежат на задолжително пријавување согласно важечката законска и регулатива и дадени се како бројчен приказ посебно, во склоп на Табела 1, 2 и 3, во Прилог на извештајот

Според возрастната дистрибуција, 60,3% (n=6.594) од заболени се на возраст од 15-64 години, што е за очекување поради бројноста на возрастната група, додека најголема специфична инциденца на 100.000 жители е регистрирана кај предшколските деца на возраст од 0-4 години (1.350,0/100.000) (Табела 34).

Табела 34. Дистрибуција по возраст и специфична инциденца на заболени од грип/ИЛИ во Р.С. Македонија, 2023 година

Возрасна група	0-4 години	5-14 години	15-64 години	65+ години
Број на заболени/умрени	1.303	1.972	6.594	1.059
I/100.000	1.350,0	918,0	544,9	335,8

9.2. КОВИД-19

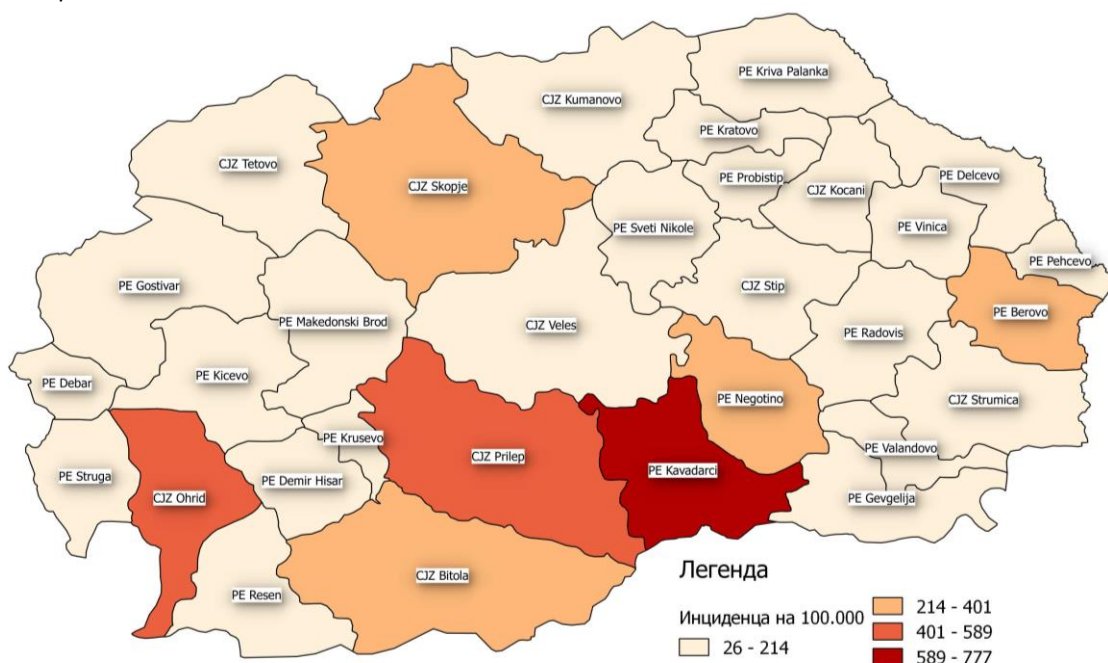
На 26.02.2020 година, во Р.С. Македонија е регистриран првиот случај на КОВИД-19, предизвикан од новиот SARS-CoV-2 вирус.

Во 2023 година, пријавени се вкупно 4.475 случаи на КОВИД-19 (I=243,6/100.000), што претставува намалување од 96,6% во однос на 2022 година, кога се регистрирани вкупно 129.881 случаи на КОВИД-19 (I=7.071,4/100.000).

Во 2023 година, според место на постојано живеење/привремен престој, случаи на КОВИД-19 се регистрирани во 35 градови - ЦЈЗ/ПЕ низ државата. Најголем дел од нив се регистрирани во Скопје n=2.301, Прилеп n=375, Битола n=343 и Кавадарци n=307.

Највисока кумулативна инциденца на 100.000 жители во 2023 година се регистрира во Кавадарци со 776,6/100.000 жители, Охрид (480,5/100.000) и Прилеп (429,5/100.000) (Картограм 2).

Картограм 2. Географска дистрибуција на заболени од КОВИД-19 во 2023 година, инциденца на 100.000 жители

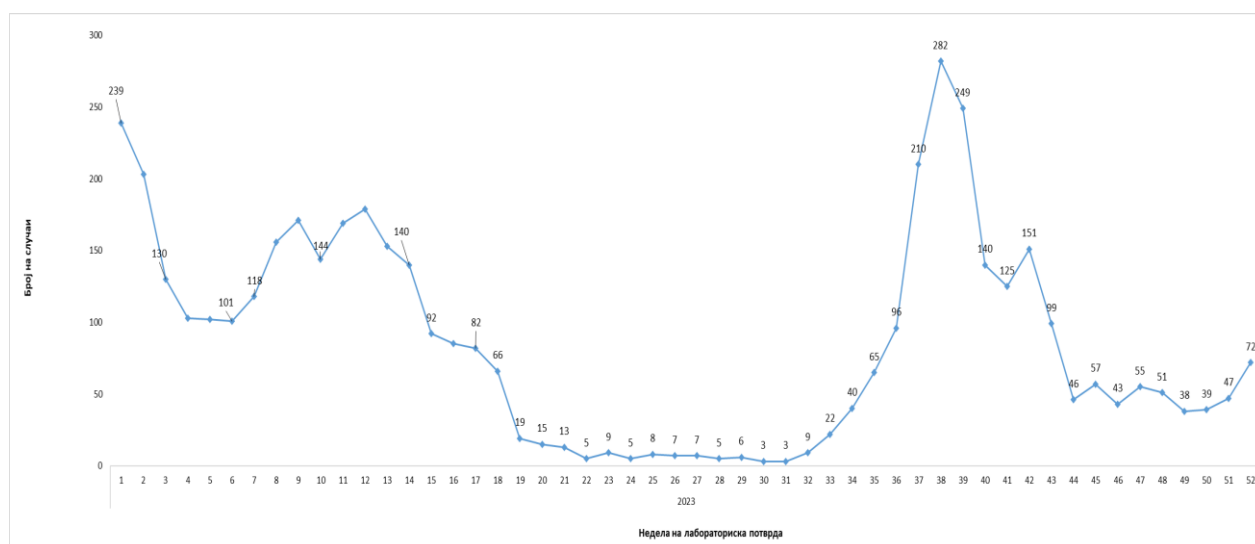

Во однос на дистрибуцијата по пол, во 2023 година се регистрирани 2.032 (45,4%) случаи на КОВИД-19 од машки пол и 2.443 (54,6%) припаднички на женскиот пол. Специфичниот морбидитет кај мажите изнесува 223,0/100.000, а кај жените 263,9/100.000.

Возраста на заболениите се движи од 0 до 95 година (просек – 45,1 години). Најголем број на заболени се на возраст над 60 години – 2.136 (47,7%) и со највисок специфичен морбидитет од 485,3/100.000. Најнизок специфичен морбидитет од 48,2 на 100.000 жители се регистрира кај деца на возраст од 10-19 години, каде е пријавен 101 случај.

Во текот на 2023 година се регистрирани 2 брана на зголемување на бројот на пријавени случаи од КОВИД-19, со пикови на заболувањето во 1-ва недела (n=239 случаи) и во 38-ма недела кога се регистрирани вкупно 282 заболени лица.

Графикон 13. Дистрибуција на заболениите од КОВИД-19 во С. Македонија според недела на лабораториска дијагностика, Р.С. Македонија, 2023

Регистрирани се 93 смртни случаи во 2023 година (Мт=5,1/100.000). Стапката на смртност односно леталитетот изнесува Лт = 2,1%.

9.3. Акутна флакцидна парализа (АФП)

Во текот на 2023 година, до Институтот за јавно здравје пријавени се два случаи на акутна флакцидна парализа кај деца од Прилеп и Гевгелија.

Од случаите, како и од нивните идентификувани контакти земен е материјал за лабораториско испитување и испратен е до референтната вирусолошка лабораторија на СЗО во Софија, Бугарија.

За сите испратени материјали, од референтната лабораторија повратно се добиени негативни резултати како за присуство на див полио вирус, така и за други ентеровируси.

Случаите се отфрлени како случаи на полиомиелитис.

**Институт за јавно здравје на Република Северна Македонија
Оддел за епидемиологија на заразни заболувања**

Констатации и предлог мерки

Согласно изнесените податоци во извештајот за движењето на акутните заразни заболувања во Северна Македонија во 2023 година, може да се констатира дека бројот на регистрирани заболувања е поголем за 71,2% во споредба со претходната година.

Морталитетот од акутни заразни заболувања со мали варијации е константен во десетгодишниот период.

Предлог мерки за превенција и контрола на заразни заболувања:

1. Појавата на нови (SARS CoV-2) и стари микроорганизми со нивната зголемена отпорност кон антиминокробни средства, се феномени кои укажуваат дека заразните заболувања и понатаму претставуваат закана за здравјето на населението и голем јавно-здравствен и социјален проблем.

Здравствениот сектор мора да спроведува програми базирани на докази, насочени кон намалување на ризично однесување, навремено препознавање, регистрирање и третман на заболени лица, како и навремено преземање ефикасни мерки за спречување на појава и ширење на заразни заболувањата, нивно ставање под контрола, и промовирање на здравјето и благосостојбата. Стабилен и здравствен систем за следење и одговор кон заразни болести е неопходен за навремено детектирање како предуслов за превенција и брз одговор.

Одделот за епидемиологија на заразни болести при ИЈЗ препорачува забрзување на постапката за измени на Законот за заштита на населението од заразни болести. Со овие измени ќе се стават во функција електронскиот систем за надзор над заразните болести со вклучена класификација на болестите согласно дефиниција на случај, ќе се хармонизира листата на заразни болести под надзор со листата на ЕУ, ќе се стави во функција електронскиот АЛЕРТ 2 систем, како и ќе се прилагоди листата на патогени под надзор со листата на ЕУ. Потребно е адаптирање на Правилникот за пријавување, согласно законските измени.

2. Бруцелозата во Р. Северна Македонија, како и во голем број други земји во Европа и во светот, по воведувањето на вакцинацијата кај овците и козите, не претставува значаен јавно-здравствен проблем.

Вектор преносливите заболувања најчесто се преклопуваат со зоонозите (одредени болести се вбројуваат и во едната и во другата група), стануваат се поактуелни и ја менуваат сликата на оптоварувањето со заразни болести.

Климатските промени во голема мера влијаат на дистрибуцијата и активноста на векторите. Многу од овие болести се веќе присутни во Р.С. Македонија (лајмската болест, западно-нилска треска, некои хеморагични трески, туларемија и др.), а други како што се маларија, денга, чикунгуња и многу други потенцијално може да се внесат во државата. Некои од нив се регистрираат во ендемска форма, но не ретко се појавуваат и во епидемиска форма.

Потребно е изготвување на програма за зоонози и вектор-преносливи заболувања со мултисекторскиот пристап “Едно здравје” со вклучување на сите релевантни чинители за превенција и контрола на овие заболувања.

3. Република Северна Македонија е земја со ниско ниво ХИВ епидемија сконцентрирана кај клучните популации изложени на најголем ризик.

Другите СПИ се пријавуваат како поединечни случаи со исклучок на подобреното пријавување на сифилис во последните две години.

Потребно е да се превземат активности за подобрување на надзорот, но и за едукација на населението за мерките за превенција од овие заболувања.

4. Инфекциите со инфлуенца, заболувања слични на инфлуенца и други респираторни заразни заболувања предизвикуваат значаен морбидитет и морталитет секоја година. Тие претставуваат сериозен јавно-здравствен проблем кој предизвикува тешко заболување и смрт, најчесто кај високо-ризични популациони групи. Во Р.С. Македонија, пријавените случаи (грип и КОВИД-19) одговараат приближно на вкупниот број на регистрирани случаи од сите останатите заразни заболувања.
Потребни се засилени активности за промоција на вакцинацијата против грип и КОВИД-19, посебно кај ризичните групи на население, како и набавка на зголемен број на вакцини против сезонски грип од страна на Министерството за здравство со цел поголема достапност до населението.
5. Потребно е подобрување на состојбата со задолжителната имунизација и намалување на бројот на заболени од вакцино-превентабилни болести. Порастот на бројот на невакцинирани деца (пад на опфат со задолжителна имунизација), антивакциналните кампањи, но и колебливоста на родителите во однос на имунизацијата доведуваат до повторна појава на вакцино-превентабилни заболувања во Р.С. Македонија.
Потребни се активности за промоција на вакцинацијата и бенефитот од вакцинацијата помеѓу населението, но и здравствените работници.
6. На заразните болести кои се пренесуваат преку храна и вода отпаѓаат повеќе од половина од регистрираните случаи на заразни болести, што како последица - покрај здравствените проблеми има и големи социјални и економски последици.
Со цел да се намали оптоварувањето од овие заболувања, ***потребно е да се развие систем за навремено откривање на ризик фактори, брза реакција и ставање под контрола на заболувањата кои се пренесуваат преку храна и вода.***
7. Со цел одговор кон кластери и епидемии на заразни болести, потребно е воспоставување на систем за брза реакција во случај на епидемии и кризни состојби.
За таа цел, формираните национален, но и регионалните Епидемиолошки оперативни центри (ЕОЦ), треба да се доекипираат и активираат во вакви ситуации. Потребно е изработување на водичи за истражување на епидемии со цел унифицираност во постапките на терен, со цел навремена превенција и контрола на заболувањата.
8. ***Потребно е да се доекипираат епидемиолошките служби при ЦЈЗ/ПЕ и ИЈЗ со млад стручен кадар пред сè лекари, за кои е потребно Министерството за здравство да изнајде начин за мотивација при изборот на специјализацијата по епидемиологија.***
9. Од особена важност е континуираната едукација на здравствениот кадар од ИЈЗ/ЦЈЗ и здравствениот кадар воопшто, во однос на превенцијата и контрола на заразните болести, како и во однос на современите достигнувања во областа на епидемиологијата согласно новите законски решенија, како и препораките на референтни институции (СЗО, ECDC и др.).
Во рамките на Медицинските факултети, потребно е воведување на програма/модул за теренска епидемиологија, со цел доедукација на постоечкиот, но и на иден кадар за теренско епидемиолошко истражување.
10. ***Потребно е да се модернизира пристапот пласирање на едукативни пораки до општата популација преку поактивна застапеност на електронски медиуми и социјални мрежи.***

ПРИЛОГ

ТАБЕЛА 1. Пријавени заразни заболувања и исход на заболувањето во Република Северна Македонија во 2023 година, по Центри за јавно здравје и подрачни единици

ТАБЕЛА 2. Пријавени заразни заболувања во Република Северна Македонија, по возраст, пол и исход на заболувањето во 2023 година

ТАБЕЛА 3. Пријавени заразни заболувања во Република Северна Македонија, по месеци и исход на заболувањето во 2023 година

ТАБЕЛА 4. Регистрирани епидемии во Република Северна Македонија во 2023 година